

ПЛАНИНАРСКИ ГЛАСНИК

ЧАСОПИС ПЛАНИНАРСКОГ САВЕЗА СРБИЈЕ ГОДИНА XXXI ISSN1452-7456 ЦЕНА 350 ДИН. ЛЕТО 2026. БРОЈ 124

ПРВИ СРПСКИ ТРАГ У ВАДИ РУМУ

Дефинисање йланинској релјефа у Србији

Рејионална женска високојорска ексйедиција на врх виши од 8.000 метара

Нова ферайџа у Србији – Бељевинска река

38. ДАНИ ПЛАНИНАРА СРБИЈЕ ОДРЖАНИ У ДОЈКИНЦИМА НА СТАРОЈ ПЛАНИНИ

Дани планинара Србије, акција од посебног значаја Планинарског савеза Србије, одржани су 38. пут, од 12. до 14. јуна у селу Дојкинци, у срцу Старе планине.

Домаћин једне од централних манифестација у години, уз ПСС, био је Планинарски клуб „Видлич“ из Пирота, који је дочекао 800 учесника из више од 50 клубова из целе земље, на обронцима Старе планине, у амбијенту чистих река, клековитих падина и шумских стаза.

На овој традиционалној смотри одржане су многобројне активности, а поред четвртог кола Трекинг и трејл лиге Србије

и трећег кола Лиге Србије у планинарској оријентацији, па и Техничких дана Службе водича ПСС, гости су уживали у три пешачке туре обилазећи природна богатства Старе планине.

Од планинарског дома у Дојкинцима планинари су у суботу кружном стазом од 18 км и 920 метара висинске разлике ишли преко Понора и Стражне чуке до водопада Тупавица и одатле назад до дома, а организована је и краћа рута од 9 км (150 м висинске разлике) од дома до водопада Тупавица и назад. Вече су провели у дружењу уз рок концерт, а недеља је била резервисана за туру на врхове Вражја глава и Три чуке, дугу 15 км са 620 м успона.

О безбедности учесника на активностима оба дана бринули су припадници Горске службе спасавања Србије. Овогодишњи Дани планинара Србије одржани су уз велики труд и рад клуба домаћина у сарадњи са надлежним комисијама Планинарског савеза Србије и значајну помоћ општине Пирот и Туристичке организације Пирот. Подршку су дали и Министарство омладине и спорта Републике Србије и Спортски савез Србије.

Часопис
Планинарског савеза Србије,
број 124
јун 2026.
Излази четири пута годишње.

РЕДАКЦИЈА
Главни и одговорни уредник:
Јован Јарић
Заменик уредника:
Кристина Бугарски
(planinarskiglasnik@pss.rs)
Зоран Богдановић - уредник
рубрике алпинизам

Технички уредник:
Марија Добрић
Лектор: Викторија Гајта

СТАЛНИ САРАДНИЦИ:
Немања Ребић, Рада
Вукосављевић, Марко
Милошевић, Исо Планић,
Борис Мићић.

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ ПСС
Милена Јанковић -
председница, Јелена
Ковачевић Бараћ, Немања
Милосављевић, Дарко Жарић,
Кристина Бугарски, Јован
Јарић.

Издавач:
Планинарски савез Србије,
Ртањска 8,
11050 Београд
Телефон: 011/323 1 374
office@pss.rs; www.pss.rs

Штампа: „МАХИМА ГРАФ“,
Петроварадин

Тираж 400. Цена 350 динара.
Годишња претплата 1.400
динара + трошкови испоруке.
Тираж преузетих Гласника у
ПДФ формату: 23.000

CIP/ Каталогизација у
публикацији Народна
библиотека Србије 796/524

Лист је ослобођен пореза
на промет Решењем
Министарства за културу
Републике Србије број 413 - 00
- 843/98- 04 од 19.6.1998. год.

Рукописи се не враћају и
не хоноришу. Редакција
задржава право избора
текстова и фотографија
према квалитету и концепцији
часописа.

Дистрибутер:

КОНТАКТ:

Редакција:
planinarskiglasnik@pss.rs
Претплата:
office@pss.rs

www.facebook.com/
planinarskisavezsrbije

www.instagram.com/
planinarskisavezsrbije

САДРЖАЈ ЛЕТО 2026.

Насловна: freepik.com

СПЕЦИЈАЛНИ РЕЗЕРВАТИ ПРИРОДЕ

8 ЈЕРМА

ФЕРАТЕ

11 Нова ферата у Србији –
Бељевинска река

АПЛИКАЦИЈА

14 Грађанска наука: Чувар влажних
станишта

АЛПИНИЗАМ

22 Први српски траг у Вади Руму

ВИСОКОГОРСТВО

24 Прва регионална женска
високогорска експедиција на врх
виши од 8.000 метара

ПЛАНИНАРЕЊЕ

28 Критеријуми за дефинисање
планинског рељефа у Србији

32 Хајдук Вељкова песма у концертној
дворани Боговинске пећине

34 25. Светосавски успон на
Гудурички врх (СПА)

ПЛАНИНСКО ТРЧАЊЕ

41 Успешан наступ репрезентације
Србије на Светском омладинском
првенству у скајранингу

СЕЋАЊА

46 Новица Јовановић

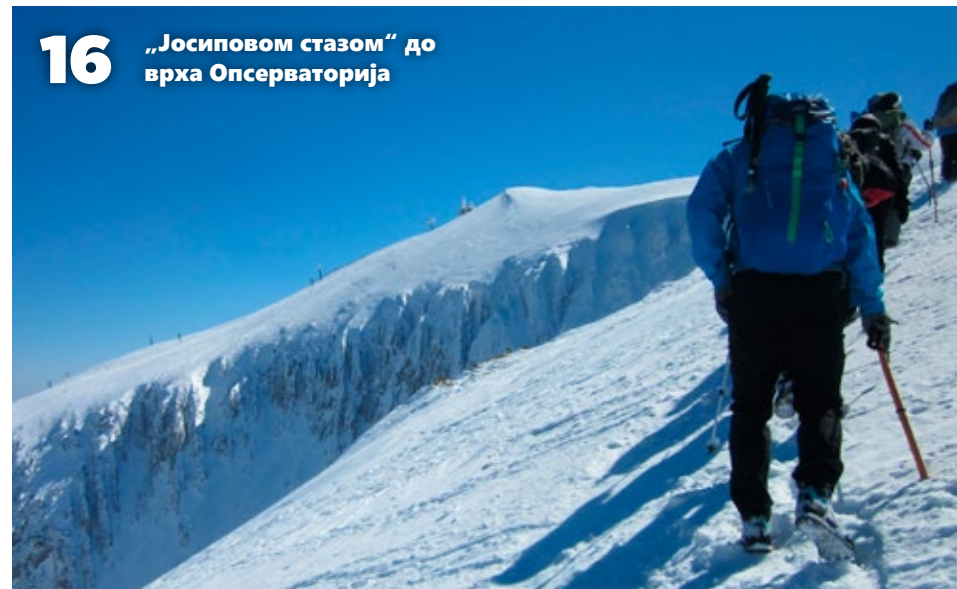
47 Данило Радић Рус

48 Бранислав Бинић Бине

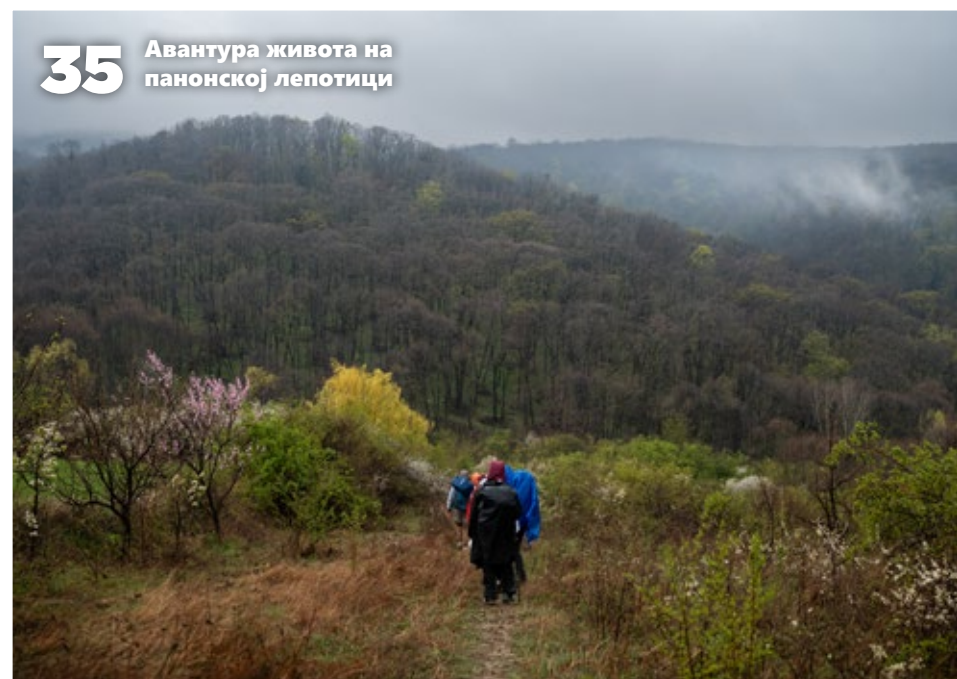
ИСТОРИЈА ПЛАНИНАРСТВА

49 Радивој Ковачевић

16 „Јосиповом стазом“ до
врха Опсерваторија

35 Авантура живота на
панонској лепотици

38 Рекордна посета и
савршени услови

Црепуља 42

ИЗЛОЖБА „АКАДЕМИЦИ САНУ – ПЛАНИНАРИ“

Изложба „Академици САНУ – планинари“ у организацији Планинарског савеза Србије поводом јубилеја 125 година организованог планинарства у Србији, отворена је 8. јуна 2026. у Галерији науке и технике САНУ у Београду.

Изложба приказује академике као личности које су истовремено градиле научну мисао и свесно или несвесно неговале планинарску визију и традицију. Академици су приказани као људи знања, али и људи природе. Док је једнима планинарење био „алат“ како би остварили своја научна истраживања, другима је то била

друштва, а касније и Планинарског савеза Србије, забележено је укупно 29 академика – планинара. Ова изложба посвећена је њиховим животима и делима и представља њихове професионалне и планинарске биографије, уз одабрану пратећу документацију.

На изложби су представљени: Љубомир П. Ненадовић (књижевник и песник), Јосиф Панчић (лекар и ботаничар), Милан Ђ. Милићевић (књижевник, политичар и етнограф), Сима Лозанић (хемичар и политичар), Јован Жујовић (геолог и политичар), Живојин Ђорђевић (зоолог),

Светолик Радовановић (геолог), Исидора Секулић (књижевница), Недељко Кошанин (ботаничар), Тихомир Ђорђевић (етнолог, фолклорист и историчар), Јован Цвијић (географ, антропогеограф и етнограф), Милоје Васић (археолог), Војислав Авакумовић (математичар), Јован Томић (историчар), Иван Ђаја (физиолог), Богдан Поповић

планини као простору сазнања, слободе и духовног уздицања.

Наши учени људи, носиоци високих академских звања, без обзира на професионална опредељења у образовању, покренули су ову иницијативу у Србији и основали Српско планинско друштво 1901. године. Током рада Српског планинског

рекреација, разонода, дружење и део културе живљења.

Корени српског планинарства налазе се у научном и путописном истраживању природе. Међу његовим претечама истичу се др Јосиф Панчић, као и путописци Љуба Ненадовић и Милан Ђ. Милићевић. Њиховим деловањем постављени су темељи односа према

(естетичар, књижевни критичар и теоретичар књижевности), Павле Поповић (историчар књижевности), Боровоје Милојевић (географ, антропогеограф и геоморфолог), Бранислав Којић (инжењер

Ђорђе Сп. Радојчић (историчар), Сениша Станковић (биолог, зоолог, лимнолог и политичар), Јован Туцаков (фармацеут), Бранимир Гушић (лекар), Павле Ивић (лингвиста) и Бранислав

оквире једне дисциплине или једног хобија. Човек који се пење ка врху (науке или планине) открива и себе и свет. Када се научници, професори и академици упуте на планину, они показују да планина

постаје жива лабораторија у којој се геологија, биологија, климатологија или антропологија сусрећу у пракси, а теоријска објашњења добијају своју опипљиву потврду.

Конечно, културни и духовни значај овог односа лежи у томе што он постаје део националног идентитета. Планинарство у академском контексту није само спорт или рекреација, већ симбол спајања науке, културе и природе. Тај синергетски

однос оставља трајан траг у културној историји Србије.

Аутор изложбе Борис Мићућ

архитектуре), Димитрије Јовчић (лекар), Владимир Дедијер (историчар), Петар С. Јовановић (географ), Гојко Николић (лекар),

Јеленковић (физичар). Спој академске заједнице и планинарства носи дубоку симболику и значај који превазилази

BEOSPORT

Oprema za svaki korak u prirodi.

Za sve ljubitelje planinarenja, trekkinga i outdoor aktivnosti, Beosport nudi pažljivo odabran portfolio svetski poznatih brendova. U ponudi se nalaze Leki planinarski štapovi, Suunto sportski satovi i GPS uređaji, kao i obuća, odeća i oprema brendova Salomon, Lowa, The North Face i NGN.

Bez obzira da li osvajate planinske vrhove, istražujete nove staze ili uživate u prirodi tokom vikenda, Beosport nudi pouzdanu opremu koja prati svaki vaš korak.

ИЗБОРНА СКУПШТИНА НЕНАД ЛЕЧИЋ НОВИ ПРЕДСЕДНИК ПЛАНИНАРСКОГ САВЕЗА СРБИЈЕ

Ненад Лечић из Бајине Баште изабран је за новог председника Планинарског савеза Србије на Изборној скупштини ПСС одржаној 14. марта 2026. на Златибору.

Ову функцију обављаће у наредне четири године, а на њој је наследио Иса Планића, који је на челу кровне планинарске организације у Србији био у два мандата, претходних осам година.

Ненад Лечић је члан Планинарског клуба „Тара“ из Бајине Баште, а до сада је био потпредседник Планинарског савеза Србије и члан Комисије за планинарске објекте. Активан водич и маркирант, у претходном периоду постигао је значајне резултате у разноврсним пројектним иницијативама у матичном клубу и у савезу.

„Стати на чело спортске институције која ове године обележава 125 година организованог планинарства у Србији је изузетна част, али и огромна одговорност. Наслеђујемо више од века заједничког рада и одрицања људи инспирисаних природом и планинама у веома комплексним друштвеним околностима, са жељом да унапредимо планинарство у Србији, као идеју, покрет и спорт. Наши стратешки циљеви – омасовљење, подмлађивање, врхунски спортски резултати и боља инфраструктура – остају исти, али наш оперативни приступ се мора прилагођавати актуелним трендовима и технологијама. Да бисмо као савез успели да дођемо до циља потребна су нам јака локална друштва и клубови са којима ћемо заједнички развијати рекреативно планинарство и разноврсне спортске дисциплине, трасирати нове стазе и градити планинарске домове. Циљ јесте развој, развој заснован на одрживим основама и принципима јер наш императив мора бити заштита природе, па и недвосмислен одговор на иницијативе које, зарад краткорочног бенефита, угрожавају планине Србије, од Таре до Старе. Користим прилику да позovem све да нам се придруже. Да пронађу локални клуб, изабери

планинарску дисциплину по мери, едукују се и уживају у природи и друштву на сигуран и одговоран начин. Ведро!“, поручио је нови председник ПСС Ненад Лечић.

За потпредседницу Планинарског савеза Србије изабрана је Неда Милошевић (ПК „Борковац“ Рума), начелница ПСС остаје Валентина Токовић (ЖКП „Љесковац“ Прибој), док је нови спортски директор Александар Бараћ (ПД „Каблар“ Чачак).

Изабрани су и чланови Управног одбора, Надзорног одбора и Већа части.

Управни одбор: Драгослав Гогић (ПСК „Јастребац“ Крушевац), Ранко Краљ (ПСК „Победа“ Београд), Милан Јовановић (ПСК „Љуба Нешић“ Зајечар), Ивица Аранђеловић (ПСК „Змај са Радана“ Бојник), Добривоје Николић (ПК „Железничар“ Ниш), Александра Тодоров (ПК „Зрењанин“ Зрењанин) и Радољуб Кнежевић („ПК Копаник“ Лепосавић).

Надзорни одбор: Зоран Контић (ПСК „Стена“ Београд), Радмило Марић (ПД „Железничар“ Београд) и Драган Павловић (ПСК „Стена“ Београд).

Веће части: Никола Кабашић (ПД „Змај“ Звечан), Ана Лапчевић (ПД „Оморика“ Ужице) и Боривоје Вељковић (ПСК „Поштар“ Нови Сад).

Свечаној атмосфери Изборне скупштине допринело је и присуство председника и сарадника из планинарских савеза Републике Српске, Црне Горе и Северне Македоније.

ПЛАТО ДЕВИЦЕ ДО ИЗВОРА МОРАВИЦЕ

Регион: Источна Србија

Планина/предео: Девица

Друштво/клуб: ПК Озрен Сокобања

Дужина: 18,2 км

Време обиласка: 7,5 сати

Почетак стазе: Превој Власина

Крај стазе: Извор Моравице

Висинска разлика: успон/спуст (м) 638/1182

Опис: Стаза полази са превоја Власина. Иде колским путем узбрдо и преко ливаде улази у шумску стазу и након изласка из шуме почиње оштрији успон каменитом стазом на врх Оштру чуку (1075 м) са северне стране. Силазак је на јужну страну и прати се жуто-црвена маркација, јер у делу до врха Чашке том трасом иде и деоница Европског пешачког пута Е4. Прво иде каменита стаза, а затим земљаном стазом до колског пута, где се скреће улево. Стаза се спушта и скреће улево до каптаже воде. Одатле се стаза пење прво шумским путем, а затим каменитом стазом и излази до платоа, где се излази из шумовитог дела. Стаза преко једне ливаде излази на колски пут и наставља да прати колске путеве. Затим се преко једне ливаде повезује са другим колским путем, којим наставља даље. Колски пут води до скретања, одакле се са јужне стране,

каменитим прилазом врши успон на Чапљинац (1187 м), највиши врх планине Девице. Врх је отворен према југу са добрим погледом. Са врха, стаза води према северу, а затим према истоку, шумским путевима и стазама. Долази се до скретања за Дугопољску леденицу. Стаза наставља шумском стазом и излази на колски пут до Три бунара (има их четири!). Одатле стаза скреће и колским путем стиже до падине уз коју се пење до каменитог дела, а затим наставља даље до врха Чашке (1136 м), одакле се пружа отворен поглед на пространство Девице. Стаза северном страном силази са врха и долази до колског пута. Од ове тачке се прате црвено-беле маркације, и наставља се према југу и силази до Дугопољске чесме (952 м). Затим се пење до једне дубоке рупе („Пропаст“) и наставља до платоа према јужној страни. Стаза благо силази и пролази преко Рутаве пољане до Стојиног врха (866 м). Одатле улази у шумовити део и спушта се и даље према југу. Обилази и безимену пећину. Након тога следи стрмији силазак до насеља Врело и до земљаног пута, који води до извора реке Моравице.

Тежина стазе: Захтевна

Уређеност: Одлично уређена и маркирана

Врста маркације: Прописна планинска (црвено-бела)

ЗНАЧАЈНИ ЛОКАЛИТЕТИ:

- **врх Оштра чука (1075 м)**
- **врх Чапљинац (1187 м)**
- **дугопољска леденица**
- **Три бунара**
- **врх Чашке (1136 м)**
- **Дугопољска чесма**
- **Стојин врх (866 м)**
- **пећина**
- **извор реке Моравице.**

Клисура Јерме

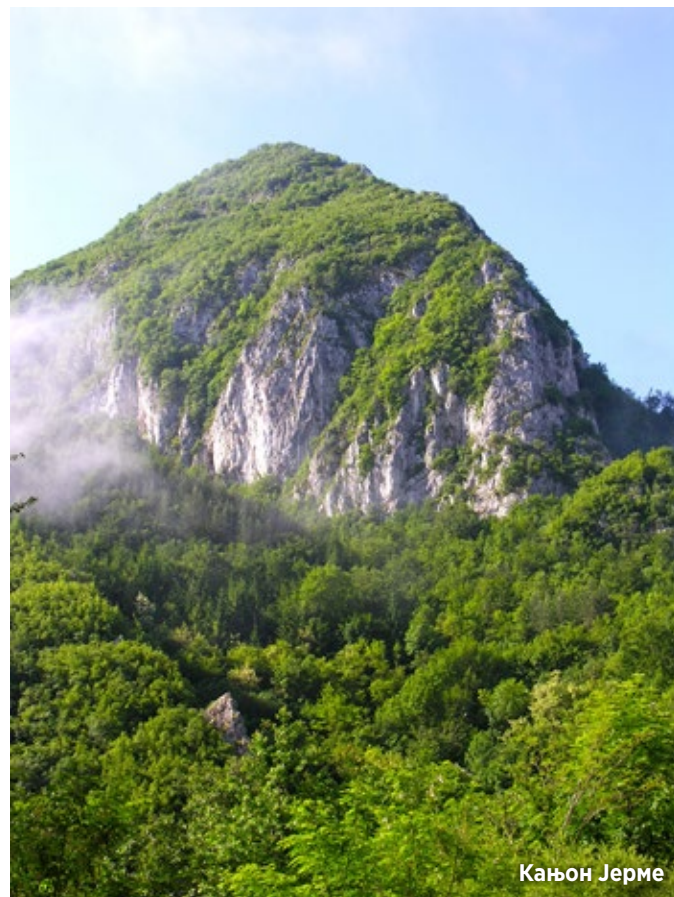
ЈЕРМА

Завод за заштитиу природе Србије

Природно добро се налази у Југоисточној Србији и обухвата масиве Гребена и Влашке планине као и већи део слива реке Јерме (притоке Нишаве). Специјални резерват природе „Јерма“ чини јединствен комплекс долина и кречњачких клисура са импозантним литицама, високим преко 700 m, са бројним пећинама, јамама, увалама, вртачама и остеоњацима. Читавим простором доминира кречњачки масив Асеново кале висок 1.032 m.

Природно добро изузетне флористичке и фитоценолошке разноврсности са екосистемима и присуством великог броја ендемичних, ендемо-реликтних, ретких и угрожених врста. Од укупно 901 биљне врсте, колико је до сада пописано у овом резервату, 77 их припада групи ендемита и субендемита (*Pulsatilla montana subsp. bulgarica*, *Centaurea nyssana*, *Paries taria serbica*, *Corydalis pirotensis*, *Parietaria serbica*, *Eryngium serbicum* итд.).

Од животињских врста на заштићеном подручју је евидентирано 110 врста птица, 25 врста сисара, 11 врста водоземаца и гмизаваца, 9 врста риба, 181 врста лептира, 27 врста пипа, 2 врсте псеудоскорпија и други бескичмењаци. Посебно је значајно присуство већег броја ретких или угрожених заштићених врста птица и сисара. У природном добру живи или се

Кањон Јерме

Плато Влашке планине

повремено среће 44 врсте птица од међународног и 52 врсте од националног значаја заштите. Најзначајније птице гнезарице с аспекта заштите су сури орао (*Aquila chrysaetos*), риђи мишар (*Buteo rufinus*), јаребица камењарка (*Alectoris graeca*), предавац (*Crex crex*), буљина (*Bubo bubo*) и др. Међу заштићеним сисарима, најзначајније је присуство угрожених врста слепих мишева (*Rhinolophus ferrumequinum*, *R. hipposideros*, *Myotis myotis*), видре (*Lutra lutra*) и риса (*Lynx lynx*).

На заштићеном подручју срећу се и две ендемичне псеудоскорпије (*Roncus sotirovi* и *Roncus strachor*) и два ендемична пећинска бескичмењака (*Serboilus lucifugus* и *Hiloniscus sp.*) чија је заштита од посебног националног значаја.

Изузетној предеоној разноврсности и лепоти посебну атрактивност дају изразити геоморфолошки облици, бројни спелеолошки објекти, али и

Кањон реке Јерме

НАЦИОНАЛНА КАТЕГОРИЈА

I категорија заштите – заштићено подручје међународног, националног, односно изузетног значаја.

ПОВРШИНА

6.994 ha 40 a 77 m2.

РЕЖИМ/И ЗАШТИТЕ

Успостављени су режими заштите I, II и III степена заштите.

ОПШТИНЕ

Бабушница, Димитровград, Пирот.

ПРЕТХОДНА ЗАШТИТА

Подручје Јерме је први пут заштићено Решењем о претходној заштити Специјалног резервата природе „Јерма“ („Службени гласник РС”, бр. 55/2008) од 27.5.2008. године.

АКТ О ЗАШТИТИ

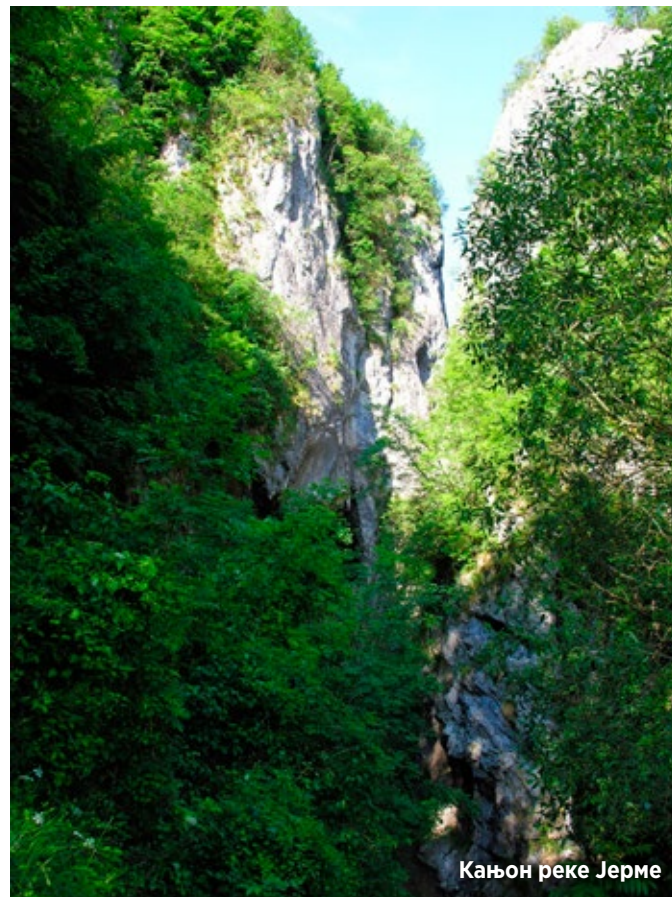
Уредба о проглашењу Специјалног резервата природе „Јерма“, 05 број 110-8903/2014-1 („Службени гласник РС”, бр.101/2014).

УПРАВЉАЧ

ЈП „Србијашуме“.

Кањон реке Јерме

Кањон реке Јерме

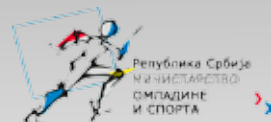
интересантни и значајни хидрографски феномени и процеси. Вредности хидрографско-хидролошких појава су изражене кроз разноврсност подземних и површинских вода, крашких извора и термоминералних вода специфичног састава.

Као посебно значајни спелеолошки објекти издвајају се пећина Ветрена дупка (са каналима дугим око 4.000 m) и јама Пештерица (дубока 160 m). У клисури се наомак села Поганово налази манастир са црквом Св. Јована Богослова. Подигнут је током XIV века, у време српске средњовековне државе.

И о другим заштићеним подручјима можете прочитати на званичном сајту Завода за заштиту природе Србије zzps.rs или скенирањем QR кода.

ПАРТНЕРИ ПСС

НОВА ФЕРАТА У СРБИЈИ – БЕЉЕВИНСКА РЕКА

Данијел Алексић

Идеја о изградњи прве виа ферате у источној Србији датира од пре неколико година. Првобитни план је био да се изгради у Лазаревом кањону, чиме би се, у амбијенту две пећине уређене за туристичке посете, заокружила и обогатила туристичка понуда овог краја. Међутим, како нису добијени позитивни услови од Завода за заштиту природе Србије, од те локације се одустало.

Након проналаска нове, адекватне локације и спровођења неопходних теренских активности, израђено је Идејно решење. Оно је достављено Министарству заштите животне средине на сагласност, будући да је у међувремену ступила на снагу Уредба о заштити Националног парка „Кучај-Бељаница“. Идејно решење урадио је Данијел Алексић. Град Бор је у потпуности финансирао овај пројекат, а избор извођача радова реализован је путем поступка јавне набавке (Дејан Богдановић, ПР грађевински радови „EVEREST 030 BOR“). Радове су изводили искусни алпинисти и спелеолози

– стручни сарадник на пројекту био је инструктор алпинизма Слободан Жарковић, а значајан допринос дао је и искусни алпиниста из Бора Предраг Чешљар.

Радови су изведени у предвиђеном року и завршени крајем јесени, односно почетком зиме 2025. године. „Бељевинска река“ поседује све стандардне техничке елементе савремених виа ферата – од динамичних хоризонталних и вертикалних деоница, па све до атрактивног хималајског прелаза. Има две велике вертикале које су скроз у ногоступима, једна је око 40, друга око 50 метара. Такође, има јако дугачку, лепу траверзу.

Виа ферата је званично отворена за посетиоце у марту 2026. године, након што је Горска служба спасавања Србије на њој успешно извела спасилачку вежбу и детаљно сагледала све безбедносне аспекте. У веома кратком року од отварања, ферату је обишао велики број планинара и љубитеља адреналина. Данас важи за једну од најатрактивнијих стаза овог типа у Србији.

Важна напомена: Коришћење виа ферате је бесплатно за све посетиоце, уз обавезно придржавање упутстава за безбедно коришћење.

Стараоци и управљачи овом стазом су Туристичка организација града Бора и Планинарски клуб „Дубашница“ Злот.

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ

Виа ферата „Бељевинска река“ смештена је у подножју планинског масива Јужног Кучаја, непосредно изнад Дубашничке крашке површи. Овај терен је изузетно богат флором и фауном, а на ширем подручју регистровано је и присуство ретких и заштићених животињских врста попут риса и медведа.

БЕЗБЕДНОСТ И ОПРЕМА

Коришћење ферате захтева високу физичку и психичку спремност. Корисници се крећу на сопствену одговорност уз обавезну употребу атестиране опреме (UIAA стандард):

Пењачки појас и шлем;

Via ferrata сет;

Додатна гуртна (60 cm) и додатни карабинер.

Групе може предводити искључиво лиценцирани водич Планинарског савеза Србије, са водичким ужетом и комплетом прве помоћи.

ТЕХНИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Локација: Злот (општина Бор)

Планина: Јужни Кучај

Приступ: 2400 м од планинарског дома „Бељевина“ у Злоту

Дужина стазе: 500 м

Висинска разлика: 160 м

Време проласка: око 2 h

Тежина по секцијама: 1 (C), 2 (B/C), 3 (C/D), 4 (C), 5 (C/D), 6 (мост), 7 (D).

Локација приступа ферати

ПРИСТУП И ПРИЈАВЕ

Од планинарског дома „Бељевина“ у Злоту има 2400 метара до ферате. С обзиром на то да се стаза налази у непосредној зони заштите Злотских изворишта, потребно је поштовати следећу процедуру:

Најава посете: Неопходно је послати мејл Туристичкој организацији града Бора tobor030@mts.rs са бројем посетилаца, именом, презименом и бројем телефона водича.

Пролазак поред објеката ЈКП „Водовод Бор“: Водич групе је дужан да радницима ЈКП „Водовод Бор“ достави списак свих посетилаца, уз свој број личне карте и број телефона.

Забрана возила: Најстроже је забрањено кретање моторним возилима од асфалтног пута ка ферати (пут је искључиво за евакуацију). Приступ извориштима воде је забрањен!

ВАЖНА УПОЗОРЕЊА

Метео услови: Строго забрањено коришћење током кише (клизава стена) и олује (опасност од удара грома).

Терен: Слаб сигнал мобилне мреже, нема пијаће воде на стази, могућ одрон камења.

Природа: Поштујте еко-систем (не бацајте смеће, не палите ватру, не берите биљке). Подручје је станиште змија и медведа.

Спасовање: Горска служба спасавања Србије је волонтерска служба; време одзива је 1–2 сата. Током лета, помоћ може каснити због ангажовања ватрогасаца-спасилаца на пожарима.

VIA FERRATA BELJEVINSKA REKA

BEZBEDNOST

Prolazak Via Ferratom zahteva dobru fizičku i psihičku pripremljenost. Korisnici se kreću na sopstvenu odgovornost. Obezbeđena je upotreba stranicane zaštite opreme (UIAA standarda): penjački pojas, šlem, via ferrata set, dodatna gurtina dužine 60 cm i dodatni karabiner. Grupe može predvoditi licencirani vodič Planinarskog saveza Srbije, koji sa sobom mora imati vodičko uže i komplet prve pomoći.

SAFETY

The via ferrata requires good physical condition and climbing experience. Use of certified safety equipment (UIAA standard) is mandatory: harness, climbing harness, via ferrata set, additional 60 cm sling and an extra carabiner. Climbing is at your own risk. Groups may be led by a licensed guide of the Mountaineering Association of Serbia.

KARAKTERISTIKE

VIA FERRATA - BELJEVINSKA REKA Pristup do ferate: 2400 m Dužina: 500 m Visinska razlika: 160 m	VIA FERRATA - BELJEVINSKA RIVER Access to the via ferrata: 2400 m Route length: 500 m Elevation gain: 160 m
--	---

TEŽINEA STAZE - SEKCIJE ROUTE DIFFICULTY - SECTIONS

I-C ; II-B/C ; III-C/D ; IV-C ; V-C/D
VI-MOST ; VII-D

Predviđeno vreme prolaska: oko 2 sata Estimated time: Approx 2h

UPUZORENJE

Na stazi nema vode ni poje.
Slab signal mobilnih operatera.
Nisu dozvoljeni odroni kamena.
Nisu dozvoljeni odroni kamena.
Zabranjeno je izlaze na vodu.
Zabranjeno je branje biljaka.
Zabranjeno je uznemiravanje životinja.
Ova područja su prirodna staništa zmijsa, a na stazi je moguć i susret sa medvedom.

IMPORTANT INFORMATION

No drinking water on the route.
Weak mobile phone signal.
Stay on the marked trail.
No rock throwing!
Lighting trees is prohibited.
Picking plants and disturbing wildlife is prohibited.
This area is a natural habitat for snakes, and encounters with bears are possible.

SPASAVANJE

Na stazi nema vodu ni poje.
Slab signal mobilnih operatera.
Nisu dozvoljeni odroni kamena.
Nisu dozvoljeni odroni kamena.
Zabranjeno je izlaze na vodu.
Zabranjeno je branje biljaka.
Zabranjeno je uznemiravanje životinja.
Ova područja su prirodna staništa zmijsa, a na stazi je moguć i susret sa medvedom.

RESCUE

The Mountain Rescue Service of Serbia is a volunteer organization. Response time for rescue operations may be 1-2 hours. During summer, firefighters are often engaged in wildfire interventions, so assistance in case of an accident may be delayed. Climb responsibly and do not underestimate the mountain.

NAPOMENA

Prolazak porod obijekata JKP "Vodovod Bor" - vodici grupe je dužan da radnicima JKP dostavi spisak svih posetilaca, uz svoj broj lične karte i broj telefona. Vozila su strogo zabranjena na asfaltnom putu ka ferati (put je isključivo za evakuaciju). Priroda: Poštujte eko-sistem (ne bacajte smeće, ne palite vatru, ne berite biljke). Područje je stanište zmijsa i medveda. Spasovanje: Gorska služba spasavanja Srbije je volonterska služba; vreme odziva je 1-2 sata. Tokom leta, pomoć može kasniti zbog angažovanja vatrogasaca-spasilaca na požarima.

ГРАЂАНСКА НАУКА: ЧУВАР ВЛАЖНИХ СТАНИШТА

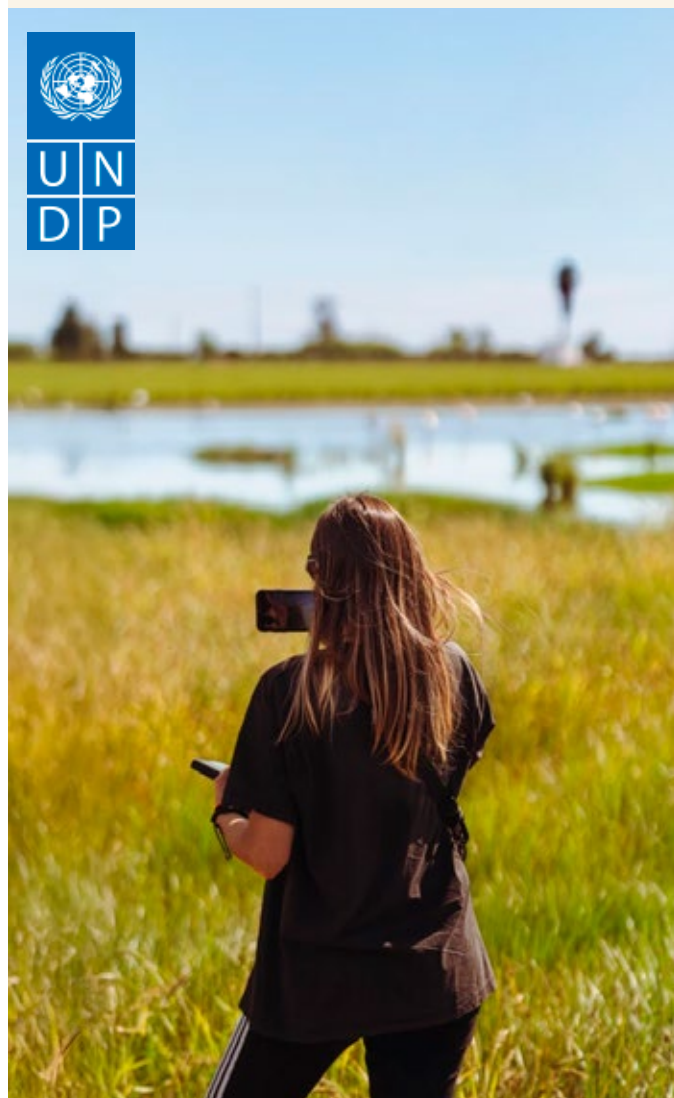
У оквиру пројекта „ЕУ за Зелену агенду у Србији“ развија се Чувар влажних станишта (енг. Wetland Guardian), прва апликација у Србији која ће омогућити да грађани допринесу прикупљању података о влажним стаништима који су важни научницима, попут боје воде, вегетације, животињских врста или уочених претњи. Циљ покретања апликације је да се што више људи укључи у праћење стања влажних станишта.

Тања Вуков, научни саветник и еволуциони биолог, сматра да је, из угла науке, ова апликација драгоцен ресурс за прикупљање великих сетова података у екологији.

„Будући да су традиционална научна истраживања често ограничена временом и малим бројем људи на терену, обично добијамо само „исечке“ стања у одређеном тренутку. Принцип грађанске науке овде функционише тако што сваки корисник постаје „теренски сарадник“. Апликација ће им омогућити да на једноставан начин унесу податке о физичким карактеристикама воде попут боје и бистрине, присутним животињама и биљкама, али и о претњама које уоче. Укључивањем грађана добијамо континуирани прилив података и много ширу слику, а они стварају драгоцену базу података коју стручњаци сами не би могли да прикупе и постају активни учесници у заштити ових екосистема“, објашњава Вуков.

Апликација омогућава уједначено прикупљање података о стању влажних станишта. Корисници уносе информације кроз јасно дефинисана поља и прилажу фотографије, чиме се обезбеђује да се подаци касније могу поуздано анализирати и упоређивати са ранијим записима. Такође, апликација усмерава пажњу корисника на важне детаље у природи, попут промене боје воде или цветања алги, што значи да корисници кроз праксу уче да „читају“ станиште. Тако се обичан посматрач постепено претвара у информисаног истраживача, што је дугорочно најзначајнији допринос научној заједници.

„Научницима су најдрагоценије информације о притисцима и наглим променама које стандардни

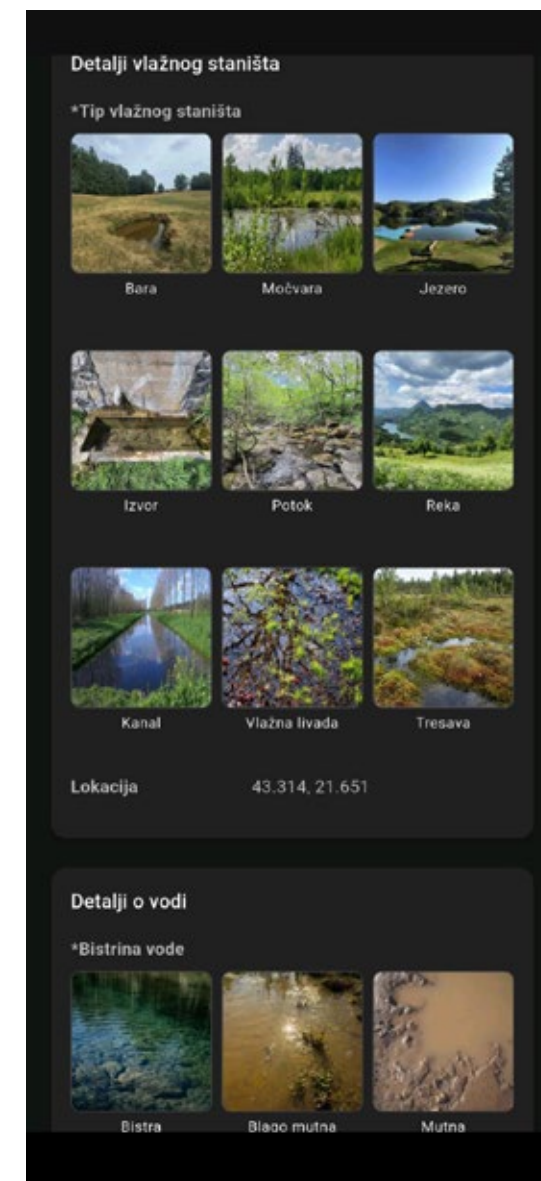
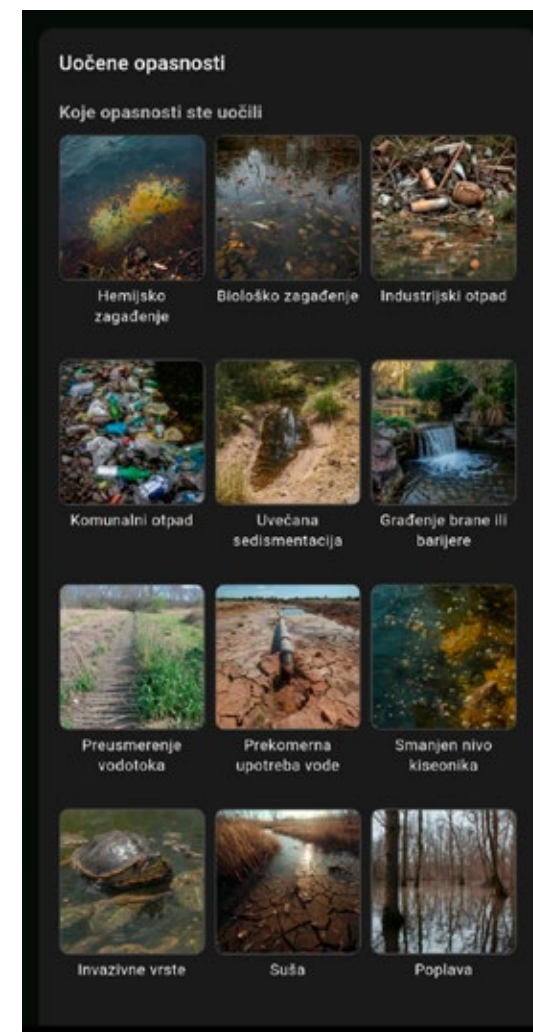
мониторинг често не региструје на време. То су, пре свега, подаци о „цветању воде“, пресушивању мањих бара или појави инвазивних врста које значајно мењају

састав заједница и угрожавају опстанак локалних врста“, истиче Вуков.

Влажна станишта су често физички неприступачна (тршњаци, мочварни терени), а многа мала, привремена станишта нису ни унета у званичне мапе. Локално становништво и риболовци често залазе у делове који нису део стандардних научних истраживања. Очекује се да ће апликација открити „следеће тачке“ – мале баре, привремена станишта или локалне изворе загађења који нису видљиви на сателитским снимцима, што даје много финију резолуцију слике стања на терену и помаже у детекцији проблема на микролокацијама.

„Будући да Србија тренутно нема јединствен систем за праћење ових екосистема, због чега многа станишта ризикују да нестану пре него што уопште буду евидентирана, ови подаци су кључни за ажурирање и валидацију националног инвентара влажних станишта. Ако подаци грађана покажу да се, на пример, неко влажно станиште затрпава шупом или пуни комуналним отпадом, то је директан аргумент за брзу реакцију. То је заправо суштина доношења одлука заснованих на доказима“, појашњава Вуков.

С обзиром на то да у завученим пределима често нема сигнала, предвиђено је да апликација ради и у офлајн моду. Иако апликација има много

предности, Вуков сматра да је промена свести кроз ангажовање њена посебна вредност.

„Када корисник инсталира апликацију и оде на терен са намером да нешто забележи, он престаје да буде пасивни посматрач и постаје чувар. Та инвестиција појединца је оно што дугорочно мења однос друштва према природи. Територијална покривеност је технички бенифит, али мотивисани грађани су трајни ресурс заштите природе“, истиче Вуков.

Твоја запажања са терена помажу у заштити природе!

Your field observations help protect nature!

Преузми за Android

Преузми апликацију Чувар влажних станишта и активно се укључи у њено очување.

Чувар влажних станишта

СКЕНИРАЈ ЗА ПРЕУЗИМАЊЕ

ПД „ЖЕЖЕЉ“ ПРЕДСТАВЉА

„ЈОСИПОВОМ СТАЗОМ“ ДО ВРХА ОПСЕРВАТОРИЈА

Немања Редић

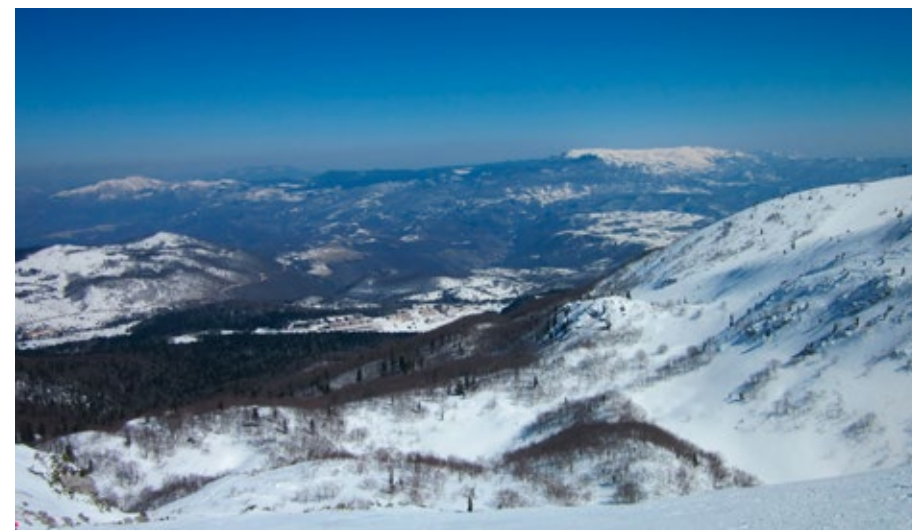
Бјелашница је пространа крашка гора у централном делу Босне и Херцеговине. Припада Динарском планинском систему који јој је баш као и код суседних планина одредио доминантни правац протежања венца запад-исток. Уз оближњу Трескавицу одваја Црноморски слив од Јадранског; шумовиту Босну од камените Херцеговине.

Висока и сурова Бела планина је од осамдесетих година стекла престижно звање олимпијске лепотице, баш као и суседна Јахорина. Њену највишу коту са висином од 2067 м краси стартна олимпијска капија за скијашки спуст и метеоролошка станица по којој врх носи назив – Опсерваторија. Кажу да је у давна времена име највишег гребена планине такође било „космичко“ – Звездарница или Звездара. Остали значајни врхови Бјелашнице су Крвавац (2061 м), Мала Влахиња (2055 м) и Хранисава (1964 м).

Успоне до Опсерваторије је могуће изводити из више праваца: Бабиног Дола (са севера), Лукавца (од истока), Дугог поља (из правца југа), од Станара (са

запада). Иако је сваки од ових праваца врло богат видцима и знаменитим локалитетима, успон на Бјелашницу „Јосиповом стазом“ је најпознатија планинарска траса; једна је од најстаријих уређених планинарских траса у овом делу Балкана. Обележена је још у време Краљевине Југославије од стране сарајевских планинара Јосипа Сигмунда и Јосипа Непомуцког. Годинама је сматрана једном од најлепших планинарских рута у Босни због богатог биодиверзитета и изразите пејзажне разноврсности.

Стаза је званично први пут отворена 24. јуна 1934. године. Маркирана је кроз густу шуму смрче, јеле и букве, затим поред стрмог глацијалног цирка – Котао, до завршног дела преко простране голети. На две трећине „Јосипове стазе“ пешачи се кроз појас шуме (до бивака Бозја-Кунатх), док последња трећина води кроз типичан високопланински терен. Почетна тачка је некада била у Великом Пољу, код Валентиновог бунара (1199 м) на Игману. Након шездесет шест година од оснивања, ова планинарска стаза је први

пут темељно реновирана 2000. године и тада јој је промењена полазна тачка. Место старта на Великом пољу замењено је локацијом на Гркарици, крај кружног тока и одвајања пута за планину Игман.

Сарајевски планинари су деценијама након отварања трасу прозвали „Јосипова стаза“ по именима иницијатора изградње. Ова стаза се може правилније именовати и као „Пут пет Јосипа“, јер су још тројица Јосипа својим дугогодишњим активностима оставили јасан планинарски траг на Бјелашници.

На почетку трасе, покрај асфалтног пута на Гркарици (1230 м) налази се табла са основним информацијама. Са првим метрима успона улази се у букову шуму. Некада је ова деоница била у дубокој сенци великих крошњи међу којима су се истицале високе јеле и смрче. Данас је, према речима локалних водича, тај густо склоп поприлично разграђен, а на појединим местима сечом чак девастиран. Од честих напада горосеча није се успела одбранили ни омања законом заштићена прашумска зона Равна вала о чијем нас бар званичном постојању обавештава једна од инфо табла на траси.

На шумском делу „Јосипове стазе“ постоје три одморишта са клупама које носе имена заслужних чланова ХПД „Бјелашница“: Милана Леинерта, Суље Суљагића и Јосипа Сигмунда. У питању су лица значајна за развој планинарства у БиХ. У зимским условима клупе су под снегом, али ипак застајемо мало дуже код треће, јер смо поред заслуженог предаха у прилици да чујемо и коју реч из историје. Сарајлија Јосип Сигмунд, коме је у спомен постављено треће одмориште, је био истакнути партизански илегалцац и блиски сарадник Владимира Перића Валтера, народног хероја, који је кроз глумачку ролу Велимира Бате Живојиновића постао крајем двадесетог века својеврсна икона поп културе.

Након трећег одморишта стаза постаје нешто стрмија. Витка стабла букве у овом делу постепено замењује такозвана субалпска буква, која је због неповољнијих станишних услова нижа и често повијена услед утицаја ветра и сметова. Са изласком на вишу надморску висину дубина снега постаје већа; табла и маркиције су у нивоу појаса, а на појединим деловима упадамо у снег осетно изнад колена.

Склониште „Бозја-Кунатх“ налази се у локалитету Котлови (1750 м) на граници шумског и огољеног дела планине. Склониште је названо по планинару Драгу Бозји, оснивачу и првом начелнику/инструктору Горске службе спасавања БиХ, као и по команданту немачког војног контингента СФОР-а који је донирао и поставио контејнер. У склоништу може да борави 6-7 особа, а за вишедневни боравак треба понети довољно воде јер у близини склоништа нема извора.

Након проласка поред склоништа излази се из шуме, готово под литице Бјелашнице. Код једног од

цирка Котлови и пење се у правцу жичаре – једним бочним гребеном.

Успон покрај Котла је у зимским условима веома захтеван. Поред нагиба терена, који може да код кондиционо слабијег планинара изазове премор, на овој деоници је неопходна изразита пажња при сваком кораку. У случају проклизавања на падини са залеђеном снежном покривом може доћи до фаталних озледа. Срећна околност је да пречење снежне стрмине над литицом Котла траје кратко, јер се зимска стаза у рејону амбиса у највећем

последњих букових стабала наилазимо на рачвање стаза. Којом трасом је неопходно поћи зависи од дела године у којој походите „Јосипову стазу“. Летња рута од раскрснице над планинарским склоништем води десно; обележеном стазом кроз стене до стрме падине изнад Котлова, где су сигурносне сајле и клинови причвршћени за стену. Зимска рута од раскрснице изнад планинарског склоништа води лево обележеном стазом кроз падину са клеком. Траса затим пролази подножјем глацијалног

делу пружа безбеднијом, гребенском варијантом.

Изласком на голет изнад Котлова обично се долази до зоне са јачим ударима ветра. Утисак је да тек тада планина показује сву своју суровост. Изнад Котлова налази се омања табла која обавештава планинара да је пролаз забрањен од децембра до марта. Са напредовањем успона, изласком на гребен, упознајемо се са толико помињаном љутом зимом Бјелашнице. Снег је од честих ваздушних удара сабијен у толикој мери да пред котом висине 2056 м изгледа као да ходамо по стиропору, чија се подерана зрнца након сваког корака муњевито губе у ковитлајућем ветру.

На највишем врху Бјелашнице је давне 1894. године изграђена метеоролошка опсерваторија. Званично је почела са радом 1. августа исте године, а први осматрач мерних инструмената био је Антон Обермилер. Живео је од 1894. до 1897. на врху. Постоји анегдота да је овај Аустријанац на Бјелашници служио казну и да је завршио живот на овој станици самоубиством, 7. јуна 1897. Наводно је у свом опроштајном писму написао да већ данима бесни велика олуја и да је убеђен да је дошао судњи дан.

Опсерваторија је непрекидно радила од 1894. до 1941. године, када је са ратним вихором уништена. У септембру 1951. новоизграђена станица је званично поново отворена уз учешће планинара, мештана оближњих села и представника Владе БиХ.

Изласком на највиши део планине велика грађевина је лако уочљива уколико је дан без магле. Стотинак метара пред врхом стиже се до споменика који је посвећен страдалим младићима 1962. године. Следе завршни метри којима се прилази станици и улазу у просторију на западној страни објекта. Скромно склониште са неколико клупа може примити до двадесет планинара којима у случају лоших

временских услова овај простор може бити злата вредан; комотан колико и хотел са више звездица.

Успоном до врха за око четири сата од старта на Гркарици (дистанца од око 7 км) планинар је у прилици да са завидне висине посматра многе планине: Трескавицу, Височицу, Јахорину, Требевић, Романију. Под Бјелашницом је туристичко насеље и ски-центар Бабин до, а на супротном крају белог гребена (ка западу) видиком плени тамна купа високог Крвавца. Није претеривање ако вам домаћини кажу да се са Опсерваторије види пола Босне, јер је хоризонт на коју год страну да се осврнете удаљен и до сто км.

Видик, којим доминирају планине, додатно је обогаћен панорамом широких котлина које су се угнездиле између поменутих гора. Контраст белих вршних делова Јахорине, Трескавице, Височице и тамних долина огрнутих шумама је посебно изражен са одмицањем дана и доласком вечери. Игман заклања ка северу добар део простране босанске престонице, која би се видела као на длану у случају да ове планине нема.

Са највише коте Бјелашнице најбржи силазак ка туристичком центру Бабин до је низ ски-стазе. Спуст ивицом утабаних трака је право освежење за уморне ноге након дугог пробијања кроз дубок снег. За свега два сата стиже се до групе хотела и ресторана поред почетне станице ски-жичаре. Изласком на широки плато за пријем возила скијаша и бордера пешачење је окончано. „Јосипова стаза“ је дефинитивно садржајна планинарска рута и свакако заслужује обилазак током лета. Многи јој се радо враћају.

СМЕШТАЈ

Уколико се одлучите за ноћење у планини опције су разнолике због већег броја приватних пансиона и домаћинстава у оближњим селима (Лукавац, Умољани, Дејчићи). Нешто скупљи и луксузнији смештај може се наћи у стамбено-туристичком комплексу Бабин До, насељу које се развија уз скијалиште на Бјелашници.

ТЕХНИЧКИ ПОДАЦИ О СТАЗИ

Дужина стазе: Гркарица-склониште-Котлови-Опсерваторија-Бабин До: 10,8 км

Потребно време за пролазак стазе: 6 сати

Највиша кота: Опсерваторија 2067 м, координате: N:43°42'14,1"; E:18°15'25,5"

Апсолутни успон/спуст: 850/800 м

Кумулативни успон /спуст: 930/880 м

Тежина стазе: средње захтевна, без врлетних деоница ако се занемари краћи гребенски успон у близини литица Котлова (у најстрмијем делу преко 32°). Стаза је добро обележена у делу који је трасиран кроз шуму. У делу код Котлова и изнад ових литица ознаке су у зимском периоду под снегом, па се без искусних водича и прецизне навигације успон забрањује у периоду децембар-март.

Напомена: допуна воде за пиће је могућа само на почетку трасе.

ШТА ПОСЕТИТИ?

• **Врело Босне** је извор реке Босне на јужном ободу града Сарајева. У подножју планине Игман, на 490 м, налази се веома популарно излетиште, које се састоји од више малих острваца повезаних мостовима. Упркос једнини у имену, Врело Босне заправо чини више засебних крашких извора; од малих и неприметних до оних из којих истиче практично већ формирана река. Кажу да се у првим метрима без проблема ова вода може пити. Овај споменик природе красе густе алеје, са стаблима кестена, јавора и платана засађеним у периоду аустроугарске власти Босном. Цео комплекс је ограђен и садржи више пешачких и трим стаза, клупе, дечије игралиште и ресторан.

• **Скакаоница на Игману** (знана и као Мало Поље) је спортски комплекс подигнут за Зимске олимпијске игре у Сарајеву 1984. године са две ски-скакаонице. Велика (К-112) и мала (К-90) скакаоница од деведесетих година

нису у употреби, али су и данас занимљиве за посету због своје историјске вредности и чињенице да су најбољи ски-скакачи света некада на њеном узлетишту стицали олимпијске медаље. Словеначки архитекта Јанез Горисек је локацију изабрао због заклоњености овог простора од ветра. Природни амфитеатар игманског Малог поља показао се као идеалан за скокове, па је време од одлуке до реализације изградње трајало мање од две године. Поред две скакаонице тада је изграђен судијски торањ, комора за производњу вештачког снега, омањи мотел са рестораном, двоседна жичара и скијалиште које је и данас у функцији.

• **Лукомир** је највише насеље у Босни и Херцеговини, једно од последњих очуваних планинских села у овом делу Балкана. Налази се на надморској висини од 1450 метара, на ободу кањона Ракитнице, а наспрам масива Височице. Због оштрих зима и лоше саобраћајне комуникације данас је ово село живо само током

топлијег дела године. Зими је насеље на северним обронцима Бјелашнице пусто и често у потпуности завејано. Ипак, овако сурова природа формира је кроз генерације веома виталне људе, те је село у бившој великој држави било познато и по изразитом уделу стогодишњака. Око четрдесет објеката у Лукомиру је од 2009. године законом заштићено. Због аутохтоне планинске атмосфере и очуваних старих камених кућа вишевековно бављење сточарством постепено се повлачи због све заступљенијег туризма.

ЗАНИМЉИВОСТИ

Због сусретања медитеранске и континенталне климе, промене метеоролошких услова се у највишим деловима Бјелашнице дешавају веома брзо. Интензивно таложење иња, као и нагла појава јаких ветрова ствара утисак да се сва четири годишња доба могу сменили током свега неколико сати. У прошлости се услед нагле појаве олујних неприлика догодило више несрећа са фаталним последицама.

Једна од најпознатијих планинарских трагедија на просторима бивше државе догодила се 1. децембра 1962. године управо на Бјелашници. У снежној мењави страдало је седам младих планинара – четворица из Земуна: Слободан Вујинац (18), Анђелко-Сабо Пешић (15), Никола Кожух (17), Александар Крњешевац (16); Зоран Иванишин (20) из Београда и Зоран Творић (16) и Синиша Творић (18) из Сарајева.

Група младића, састављена од чланова Спортске секције „Наша

крила“ из Земуна и Планинарског друштва „Железничар“ из Сарајева, започела је успон 29. новембра 1962. године. Иницијатива је покренута у част Дана републике СФРЈ. Временски услови нису наговештавали повољно време када су 30. новембра, око 13 часова, планинари напустили планинску кућу на Станарима. Упркос упозорењима искуснијих да одустану, млади планинари су одлучили да наставе успон. Нажалост, због јачине олује изгубили су оријентацију готово пред самим врхом. Почели су да лутају и не проналазећи пут одлучили се да подигну бивак у једном усеку. Желели су да сачекају јутро у нади да ће се олуја током ноћи смирити. Јутро је ипак донело густу маглу и јаке ударе ветра који су достизали и до 160 км/х. Млади планинари су и тада одбацили могућност повратка. Знали су да су близу свог циља и стога су одлучили да наставе, уздајући се на помоћ ветра који им је дувао у леђа.

Олуја се током преподнева појачала. Колона се поделила на два дела. Прва група, у којој су била четворица планинара, успела је да се некако пробије до села Милишићи и преживи. У другој групи су младићи изгубили везу једни са другима, па је свако самостално покушао да се домогне објекта на врху. Иако су били удаљени од циља свега 400 м изгубили су борбу против планине и оставили своје животе на њој.

Седмодневна потрага која је почела након олује обухватала је радијус од око четири км око врха. Првог дана пронађена су тела четири младића, другог једно, а тек седмог преостала два која су била затрпана испод готово пола метра снега и леда.

Сваке године сарајевски и београдски планинари организују меморијални поход у част страдалих планинара. Учесници долазе до споменика у близини врха носећи венце.

КАКО СТИЋИ?

До почетне локације „Јосипове стаз“ долази се из Сарајева проласком кроз Бабин До. Стамбено-туристички комплекс на северним падинама Бјелашнице је у процесу интензивне изградње и већ личи на омањи град. Од Бабиног Дола се асфалтном цестом у правцу запада за око 3,5 км стиже до Гркарице. Након кружног тока код полицијске станице, стотинак метара у правцу за Игман смештена је стартна локација „Јосипове стазе“.

ПРВИ СРПСКИ ТРАГ У ВАДИ РУМУ

Лука Богдановић у пустињском срцу Јордана

Зоран Бојдановић

Вади Рум у јужном Јордану једно је од оних места где се размере пењања мењају већ при првом погледу на хоризонт. Огромни торњеви пешчаника, вертикални зидови и бескрајни простор пустиње стварају амбијент који је истовремено суров, естетски и потпуно издвојен из уобичајених алпинистичких центара.

Иако је Вади Рум већ деценијама присутан на светској пењачкој мапи, у српској алпинистичкој заједници остао је готово неистражен. Разлог није само удаљеност, већ и специфична комбинација логистике, стила пењања и чињенице да овде не постоје „лаки улази“ у терен – све захтева одлуку, посвећеност и време.

Током фебруара 2026. године, Лука Богдановић боравио је у Вади Руму и реализовао низ успона који представљају први познати долазак и пењачку активност српског алпинисте у овом пустињском региону.

Пустиња као контекст пењања

Пењање у Вади Руму не почиње на стени, већ много раније – у организацији боравка, договору са локалним

бедуинима и разумевању ритма пустиње. Температуре, ветар, песак и удаљеност између сектора одређују темпо дана једнако као и сама тежина смерова.

Логистика се ослања на локалне водиче и заједнице које познају терен, прилазе и кањоне. У таквом окружењу, пењање добија додатну димензију – није само спортски чин, већ и кретање кроз простор који има своју културну и историјску дубину.

Партнер у пењању био је Ибрахим. Контакт и договор о заједничком одласку и пењању успостављени су путем социјалних мрежа, што је све чешћи образац у савременом пењачком свету, где се партнерства формирају преко граница и континената.

„Овде ништа није стандардно. Стена, приступ и логистика у Вади Руму траже сталну адаптацију – и то је оно што га чини посебним.“

Линије у пешчанику

Током боравка, реализован је низ спортских и трад вишепич смерова распоређених по различитим секторима Вади Рума — од *Barrah Canyon*-а, преко *Jebel Ruma*, до *Burdaha* и *Disi* региона.

Успони су обухватили комбинацију дугих трад линија и технички захтевнијих спортских смерова, уз доминантан стил вођења (*lead*) и комбинацију *onsight* и *redpoint* пењања.

Међу реализованим линијама издвајају се:

Abu Khalifa – 5.10b, 12 pitch, trad (*Jebel Rum*)

The Star of Abu Judaidah – 5.10+, 8 pitch, trad (*Barrah Canyon*)

Merlin's Wand – 5.10, 5 pitch, trad (*Barrah Canyon*)

Orange Sunshine – 5.9, 8 pitch, trad (*Burdah*)

Bedouin Camel Boys – 5.10a, 5 pitch, trad (*Disi*)

Crazy Camel – 5.10+, 4 pitch, sport/trad (*Jebel M'zeygeh*)

Gemini Columns (left) – 5.12-, sport (*Barrah Canyon*)

Gemini Splitter Right – 5.10d, trad

Martian Desert Camp Crack – 5.9, trad

Sideshow – 5.9, sport

Riff Raff – 5.11b, sport

You Look Marbleous – 5.10d, sport

I Climb in Peace – 5.8, sport

Quarryman – 5.8, trad

Вади Рум између спорта и културе

Вади Рум заузима јединствено место у светском пењању – простор где се спорт, трад и *big wall* линије преплићу са дубоко укоревеном бедуинском традицијом. То је подручје у којем пењање није одвојено од простора, већ директно зависи од њега.

Упркос тој репутацији, у српском пењачком контексту, Вади Рум је до сада остао готово непознат. Овај боравак показује колико такве дестинације могу бити близу, а истовремено далеке, када логистика и навике заједнице нису развијене у том правцу.

Закључак

Боравак Луке Богдановића у Вади Руму представља први познати српски алпинистички траг у овом пустињском региону.

Спој дугих трад линија, спорт смерова и специфичних услова пустиње даје овом пењању карактер који излази из оквира стандардних пењачких дестинација и улази у простор правог путовања кроз терен, стил и културу.

Вади Рум остаје место које тражи време, стрпљење и одлуку – али заузврат нуди искуство које се ретко где у свету може поновити.

На фотографијама: Вади Рум (Wadi Rum)

ПРВА РЕГИОНАЛНА ЖЕНСКА ВИСОКОГОРСКА ЕКСПЕДИЦИЈА НА ВРХ ВИШИ ОД 8.000 МЕТАРА

Кристијана Бујарски

Пројекат „She Goes First“ представља прву регионалну женску високогорску експедицију на врх виши од 8.000 метара – Манаслу (8.163 мнв) која ће почети у септембру 2026. године.

Учеснице овог историјског подухвата на осми највиши врх света у хималајском масиву у Непалу, су пет високогорки из Србије, Црне Горе и Хрватске

– Душица Јовановић, Марија Секуловић, Далиборка Милићевић, Марија Зоговић и Антониа Виљац.

Уз подршку компанија Хенкел, wienerberger и Банка Интеса, експедицију која превазилази оквире спортског изазова и носи снажну поруку о померању граница, истрајности и улози жена у екстремним спортовима, наше одважне планинарке почеће у септембру ове године, а планирано трајање је дуже од 40 дана.

„Са изузетним задовољством најављујемо несвакидашњи високогорски подухват, веома значајан за развој планинарства на Западном Балкану. Планинарски савез Србије је поносан јер, заједно са спонзорима, стоји иза овог подухвата, а ову експедицију стављамо и у контекст обележавања 125 година организованог планинарства у Србији, истичући дугу традицију и велику разноликост наших дисциплина, од рекреативног пешачења до врхунских спортских резултата. Предстоје месеци напорних припрема, неопходних за успешно остварење зацртаног циља, али одлучност наших дама, њихово претходно искуство и менторство наших најiskusнијих високогораца дају здраву основу за очекивани успех“, рекао је председник Планинарског савеза Србије Ненад Лечић на конференцији за медије одржаној 26. маја у просторијама савеза у Београду.

СТВАРАЊЕ ТИМА

Све учеснице експедиције имају искуства са успонима на Хималајима, али ће ово свакако бити највећи изазов.

Душица Јовановић из Бајине Баште, која тренутно живи и ради у Београду, су спорт и авантура увек били

саставни део живота и поред високогорства, где је категорисана као врхунски спортиста међународног ранга, бави се и боксом. Она је открила како је дошло до идеје о овој експедицији, која ће бити њен шести одлазак на Хималаје, на којима је попела Химлунг Химал (7.126 м), Ајланд Пик (6.189 м) и Калапатар (5.545 м).

„У току успона на Ајланд Пик упознала сам Далиборку Милићевић и већ следеће године, 2025, заједно смо пењале врх Химлунг и биле смо прве жене из Србије које су попеле тај врх. У исто време, у Хималајима, врх Ама Даблам пењале су наше Марије, Секуловић и Зоговић. То је врх висок нешто мање од 7.000 метара, али изузетно технички захтеван и сматра се једним од најизазовнијих успона на свету. Стицајем околности смо се све среле и упознале у главном граду Непала, Катмандуу. Ту смо препознале заједничку страст и жељу за изазовом. Као логичан наставак

наметнула се идеја да то буде врх виши од 8.000 метара – Манаслу. Уједно се родила идеја да формирамо

тим и организујемо прву женску експедицију са овог региона. Тако нам се придружила и Антониа из Хрватске, и тиме смо формирале нашу групу Србија-Црна Гора-Хрватска“, рекла је Душица Јовановић.

Она је додала да идеја није била само успон на врх, него да високогорке желе да кроз овај пројекат промовишу женско лидерство, женске екстремне спортове и регионалну сарадњу, али пре свега – да охрабре жене да преузимају одговорност за сопствени живот и да храбро иду ка својим циљевима.

„Ништа од ове приче не би било могуће без наших пријатеља и партнера на пројекту. У име целог тима желим да изразим велику захвалност Драгану Јаћимовићу и нашем клубу Extreme Summit Team, чије смо све чланице. Управо нас је тај клуб окупио и повезао са партнерима на експедицији. Без подршке Хенкела, wienerberger-а и Банке Интеса овај пројекат не би био могућ и посебно ми је драго што ка врху идемо са партнерима са којима делимо исте вредности“, додала је Јовановић.

ПРИПРЕМЕ

Марија Зоговић, рођена и одрасла у Подгорици, се девет година бави алпинизмом, спортским и традиционалним пењањем, ултра трејл трчањем, кањонингом и скијањем и данас се убраја међу најуспешније спортисткиње у Црној Гори у овим дисциплинама. Поред њеног имена, између осталог, стоје успони на Ама Даблам (6.812 м), Мон Блан (4.807

м), Матерхорн (4.478 м), највиши врх Швајцарске Дуфуршпиц (4.634 м). Искусна високогорка се осврнула на припреме за нову хималајску експедицију.

„Идеја за Манаслу није настала у канцеларији, нити припреме за овакву експедицију почињу неколико месеци пред полазак. Све девојке већ годинама живе активан и спортски начин живота, па је Манаслу само природан наставак свега што свакодневно градимо кроз тренинге, различите спортске активности и планину. За нас, Манаслу представља много више од личног спортског изазова. Она је симбол дисциплине, издржљивости и менталне снаге. Кроз ову експедицију желимо да пошаљемо поруку млађим генерацијама да верују у себе, буду упорни и не плаше се великих снова. Такође, желимо да охрабriamo жене да верују да могу и онда када им неко говори да нешто није за њих“, напоменула је Марија Зоговић.

ТОК ЕКСПЕДИЦИЈЕ

Марија Секуловић је из Београда, али пореклом из Црне Горе где и живи последње две године. Планински је водич, бави се високогорством, алпинизмом, скијањем и планинским трчањем. Од значајнијих високогорских успона издваја највише врхове Европе – Елбрус (5.642 м) и Јужне Америке – Аконкагву (6.962 м), Ама Даблам, Арарат (5.137 м) и Матерхорн. Постала је 2024. године прва жена из Србије која је завршила најдужу УТМБ трку Мон Блан – 176 км са 10.000 метара успона, остваривши најбољи резултат Србије до тада. Она је описала ток експедиције.

„Експедиција почиње доласком у Катманду, након чега следи вишедневни прилаз базном кампу који се налази на приближно 4.800 метара надморске висине и тада почиње процес аклиматизације, који траје више недеља. На Манаслу се најчешће постављају четири висинска кампа: Камп 1 (око 5.700 м), Камп 2 (око 6.300 м), Камп 3 (око 6.800 м) и Камп 4 (око 7.400 м), иако тачне позиције могу да варирају зависно од услова те сезоне. Завршни покушај успона на врх обично почиње из последњег кампа током ноћи или у раним јутарњим часовима. Рута води преко стрмих снежних падина и делова са фиксним ужадима. На тој висини ваздух садржи приближно трећину кисеоника у односу на ниво мора, због чега су кретање и опоравак изразито успорени. На експедицији се користи додатни кисеоник. Међу главним објективним опасностима на Манаслу су лавине, дубок снег, промене времена и компликације изазване великом надморском висином. Укупно трајање експедиције најчешће износи око четири до шест недеља, док завршни успон од последњег кампа до врха и повратак могу трајати више од једног дана у зависности од временских услова и стања на рути“, описала је Марија Секуловић.

Антониа Виљац из Шибеника се 15 година бави планинарењем, високогорством, алпинизмом и спелеологијом и чланица је Хрватске горске службе спашавања већ 10 година. Он значајнијих успона набраја Аконкагву, Ама Даблам, Елбрус, Арарат, Мон Блан и Матерхорн. Води планинарске обуке и 12 година је уредница планинарског часописа „Хелоп“.

Далиборка Милићевић из Београда је нашла спону између спортова којим се бави и померања сопствених граница, како менталних, тако и физичких. Дуго ради у Швајцарској и Немачкој као јахач тркачких коња, те је научила шта значе спортска дисциплина, тачност и тимски рад, а тренира и кикбокс. Извела је успешне успоне на Аконкагву, Ајланд Пик, Химлунг Химал, Елбрус и највиши врх Африке – Килиманџаро (5.895 м).

ДУХ ПЛАНИНЕ ДОЛАЗИ СА ФРУШКЕ ГОРЕ

ПК „Железничар“ и ПСД „Сириј“

Око нас дешавају се промене, временом ствари се мењају, па тако су промене захватиле и планинарење! Свесни удовољавању појединца отишли смо у другу крајност и занемарили оно право планинарење! Сујета је, нажалост, надвладала, свако је вукао на своју страну, мислећи да ће нешто урадити боље и квалитетније... Заборавили смо оно најважније – да смо у планини сви исти и да треба ми њој да се прилагодимо, а не она нама... Да ли вештачка интелигенција, друштвене мреже и нови трендови могу да замене искуства планинара? Да ли је важнија добра слика и видео или сам доживљај? Да ли се урушио ауторитет водича и поштовање планинарских клубова? Да ли водича ценимо по цени акције, атракције саме акције или по знању и искуству које на нас може да пренесе? Да ли је добро да се после само неколико година планинарења осмелимо сами да пењемо неке врхове? То су само једна од питања која се постављају. Свесни да се губи тимски дух, да се урушава планинарска заједница,

одлучили смо да предузмемо неке кораке. Удружили смо знање и искуство као и традицију дугу 75 година Планинарског клуба „Железничар“ са новим идејама, енергијом младог Планинарско-спортског друштва „Спирит“. Направили смо споразум о сарадњи и тиме показали свима да се планинари воле, желе заједницу и граде је. Одлучили смо да ширимо љубав једни према другима, а пре свега према планини. Занемарили смо сујету, гордост, а у први план ставили спортски дух! Заједничке идеје и циљеви, као и подршка су стуб ове сарадње. Желимо да будемо пример сваком планинару како се временом постаје планинар и како се цени учитељ и његово знање. Спремни смо да едукујемо људе на свим скуповима од акција, преко обука и предавања. Званична сарадња почела је симболично лаганим пешачењем са првим минутима зиме. Пешачењу се одазвало 80 људи, који су наставили дружење у Планинарском дому „Железничар“ уз ручак.

Институт за трансфузију крви Србије, Београд
Светог Саве 39
Радним данима 7-19 ч
Суботом 8-15 ч

Завод за трансфузију крви Војводине, Нови Сад
Хајдук Вељкова 9а
Радним данима 7-19 ч
Прва субота у месецу 8-12 ч

Завод за трансфузију крви Ниш
Булевар др Зорана Ђинђића 48
Радним данима 7-19 ч
Суботом 7-14 ч

КРИТЕРИЈУМИ ЗА ДЕФИНИСАЊЕ ПЛАНИНСКОГ РЕЉЕФА У СРБИЈИ

Исо Планић

За употребе планинарског спортиста у Србији потребно је на јединствен начин дефинисати појам планинског врха, подврха, матичног врха и омогућавање поделу планинског подручја на поједине планине и проминенције терена. Проминенција, изолација и компактност, уз надморску висину доприносе покушају да се утврди појам који је, колико је то могуће ефикасан, дефинише појам планинског врха и планине.

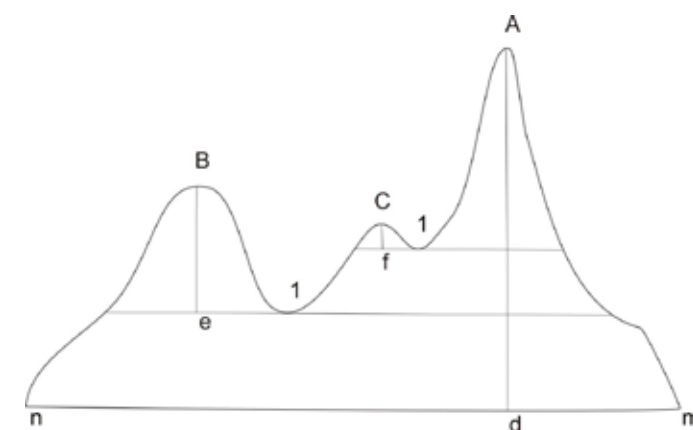
Надморска или апсолутна висина (Н)

Надморска или апсолутна висина је један од два основна критеријума за дефинисање планинског рељефа. Она представља апсолутну висину врха у односу на ниво мора и користи се као иницијални услов за издвајање планинских облика рељефа. У географској пракси у Србији се користи критеријум да највиши врх планине мора имати најмање 500 метара н.в.

Проминенција (Р)

Други основни и диференцијални критеријум за дефинисање планинског рељефа је проминенција. Појам проминенције се дефинише на лако разумљив начин:

Проминенција (истакнутост) врха је вертикално растојање између врха и најниже тачке (седла) која га повезује са вишим врхом, односно најниже изохипсе која га окружује а не обухвата виши врх.

n-m ниво мора
A матични врх
B врх
C врх
A-d проминенција и надморска висина
B-e проминенција
C-f проминенција
1 седло

Топографска изолација и морфолошка компактност

Топографска изолација врха дефинише се као најкраће хоризонтално растојање до најближег врха веће надморске висине и користи се као допунски критеријум за процену самосталности планине. То је просторни однос врха према најближем вишем врху. Топографска изолација је једноставан, али моћан параметар. Она не говори колико је планина висока, већ колико је „сама за себе“ у простору.

Морфолошка компактност означава степен просторне повезаности и унутрашње целовитости једног планинског масива. Неодвојиво од изолације користи се као корективни критеријум при просторном разграничењу планина, тако што спречава неоправдано раздвајање јединствених масива или спајање морфолошки одвојених целина.

Без поштовања изолације и компактности добијамо математички тачну, али географски погрешну слику. Изолација и компактност су неформалан, али неопходан критеријум, то је „здрав разум“ геоморфологије и кључна карика између бројева и стварног рељефа.

Изолација је однос врха планине према највишим врховима суседних планина (однос према другим планинама), док је компактност однос највишег врха планине према врховима исте планине (унутрашња структура).

Планински врх

Планински врх је морфолошки истакнута тачка у рељефу са проминенцијом која је једнака или већа од 30 метара и надморском висином од најмање 500 метара.

Праг од 500 m примењује се искључиво у контексту дефинисања планине.

Планински подврх

Проминенција планинског подврха је једнака или већа од 10 метара, а мања од 30 метара, а надморска висина једнака или већа од 500 метара.

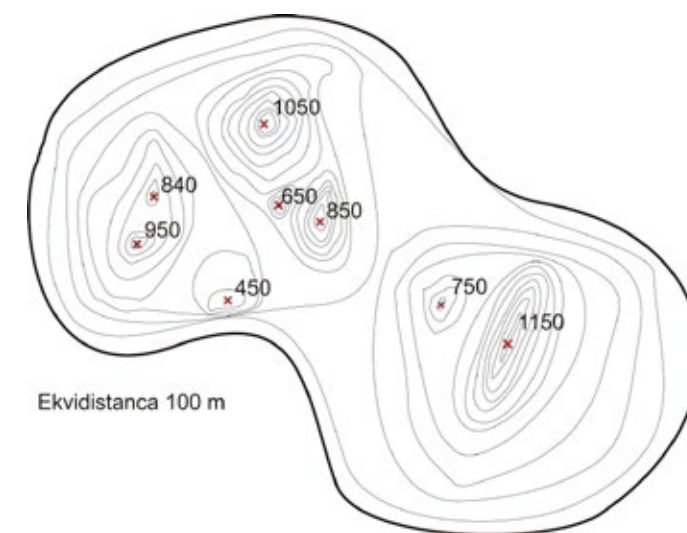
Матични врх

Матични врх је доминантна кота унутар орографске целине којој припадају сви суседни нижи врхови.

Врхови су са матичним врхом повезани седлом и налазе се унутар исте изохипсе која не обухвата виши врх.

Матични врхови вишег реда одређују се хијерархијски, у зависности од односа према вишим врховима.

Матични врхови вишег реда (другог, трећег итд) су највиши планински врхови делова планина, појединих планина и планинских група. Матични (највиши) врх планине је матични врх првог или вишег реда уколико испуњава дефинисани услов. Матични врх највишег реда је највиши планински врх копнене целине окружене морем.

На горњој слици је приказано острво са врховима. Ако посматрамо врх 450 m и изохипсе које га окружују можемо закључити да је за њега матични врх првог реда врх 950 m. Матични врх другог реда је врх 1050 m а матични врх трећег реда је врх 1150 m. Истовремено, врх 1150 m је матични врх првог реда за врх 750 m. Према томе појам првог, другог и сваког наредног реда је релативан и односи се само на посматрани врх.

Планина

Планине су јасно истакнута и пространа узвишења у рељефу копна, која се дижу са околних нижих и заравњених терена.

У Србији се користи критеријум да највиши врх планине мора имати најмање 500 метара н.в.

Проминенција највишег врха планине у односу на виши врх суседне планине није дефинисана мада постоји предлог (Планинарски савез Србије) да минимална проминенција планине износи 300 метара.

Надморску висину највишег врха и проминенцију највишег врха планине прихватамо као основне критеријуме за дефинисање појма планине.

На основу наведених основних критеријума планину дефинишемо на следећи начин:

Планина је скуп више блиских и морфолошки повезаних независних планинских врхова чији највиши (матични) врх има надморску висину већу од 500 метара и проминенцију једнаку или већу од 300 метара, при чему најнижа изохипса која дефинише његову проминенцију обухвата све припадајуће врхове.

Наведена дефиниција не обухвата све географске случајеве у потпуности, постоје ситуације који нас наводе да уз основне критеријуме уведемо корективни критеријум изолације и компактности, а затим и допунске критеријуме као што су географски, геолошки и културни.

У основи, надморска висина указује да ли посматрано узвишење уопште улази у планински домен, проминенција казује да ли је то самостална планина, а изолација и компактност коригују добијени резултат у складу са просторном логиком рељефа.

Топографска изолација (најмања хоризонтална удаљеност до врха који је виши од датог) и њена супротност – морфолошка компактност (просторна збијеност масива) су потребни и разумни инструмент и корективни критеријум, али осим спорадичних промишљања, за сада не постоји општеприхваћено егзактно мерило по овом питању.

Допунски критеријуми за одређивање појма планине су географске, геоморфолошке или културне карактеристике као што су њихова локација, састав стена, вегетација или историјске, културне или административне границе.

У поступку дефинисања планине примењује се следећи редослед критеријума:

- основни – надморска висина и проминенција
- корективни – топографска изолација и морфолошка компактност
- допунски – географски, геолошки и културни фактори

Применом наведених критеријума обезбеђује се методолошки уједначено, доследно и географски оправдано разграничење планина у Србији.

Проминентна планинска група

Када се, помоћу утврђених критеријума, дефинишу планинске целине-планине у Србији, остаје низ традиционално прихваћених планина које се не уклапају у успостављене критеријуме.

Традиционална подела планина се не мора мењати ако се уведе термин проминентна планинска група. Проминентна планинска група је скуп две или више традиционално именованих планина које појединачно не испуњавају услов проминенције за статус самосталне планине, али га испуњавају као јединствена морфолошка целина. Овај појам омогућава усклађивање егзактних критеријума са традиционалном географском поделом. Матични врх који са скупом матичних врхова нижег реда и свим независним врховима у скупу има минималну проминенцију за независну планину је највиши врх проминентне планинске групе.

Класификација планинских облика у Србији

Категорија	Висина (Н)	Проминенција (Р)	Напомена
Планински врх	≥500 m	≥30 m	Основна јединица планинског рељефа
Подврх	≥500 m	10–29 m	Део планинског врха
Планина	≥500 m	≥300 m	Под утицајем је корективних и допунских критеријума
Проминентна планинска група	Скупно ≥500 m	Скупно ≥300 m	Спој традиције и топографије

Примена корективних и допунских критеријума и спорне ситуације

Топографска изолација је најкраће хоризонтално растојање од посматраног врха до најближег топографски вишег врха.

Топографска изолација се одређује на следећи начин:

- дефинише се посматрани врх
- идентификује се најближи топографски виши врх
- мери се најкраће хоризонтално растојање (праволинијски, не дуж путање).

Проминенција показује степен висинске издвојености врха, а изолација степен његове просторне самосталности.

Примери планина са значајном изолацијом су: Стара планина, Ртањ, Рудник, али пре свега Авала која је пример релативно изолованог узвишења са малом проминенцијом.

Морфолошка компактност представља степен унутрашње повезаности планинског масива и користи, уз топографску изолацију, се као корективни критеријум при разграничењу планина, тако што спречава неоправдано раздвајање јединствених масива или спајање морфолошки одвојених целина.

Морфолошка компактност означава степен просторне повезаности и унутрашње целовитости једног планинског масива.

Компактност спречава вештачко раздвајање планина. Без употребе наведеног критеријума могло би се десити да један масив (на пример дугачак гребен) буде подељен на више планина, само зато што поједини врхови имају довољну проминенцију. Компактност указује да морфолошки повезане целине, без обзира на проминенцију појединачних врхова, чине јединствену планину. Насупрот томе, ако постоји јасна морфолошка баријера, то су две планине.

Компактност балансира проминенцију и изолацију. Проминенција може „разбити“ масив на делове, а изолација може издвојити врх као самосталан. Компактност проверава да ли то има смисла у реалном рељефу.

Планина је компактна ако нема дубоких усека (долина) који је деле, има заједничку „основу“ (јединствену изохипсу), гребени су повезани без наглих прекида и делује као јединствен масив на карти и у простору.

Масив није компактан ако постоји јасно изражено седло или долина велике релативне дубине која раздваја целину, као и ако делови показују различиту оријентацију и морфоструктуру.

Изолација описује просторни положај врха планине, док компактност дефинише унутрашњу структуру планинског масива.

Морфолошка компактност представља степен унутрашње повезаности планинског масива и користи се као корективни критеријум при разграничењу планина, тако што спречава неоправдано раздвајање јединствених масива или спајање морфолошки одвојених целина.

Без изолације и компактности се добија математички тачна, али географски погрешна подела, са корективним критеријумима се добија реално препознатљива подела на планине у простору.

Топографска изолација и морфолошка компактност су „здрав разум“ геоморфологије, кључна карика између бројева и стварног рељефа.

Пример за употребу корективног критеријума компактности је Малиник.

Малиник представља пример примене корективних критеријума. Иако испуњава услов проминенције (Р:386m), недовољна топографска изолација и припадност јединственој крашкој целини Кучајских планина указују да не представља самосталну планину и условљавају да се третира као део ширег масива. Кањонске долине које га дисецирају представљају унутрашњу морфолошку разуђеност, а не границу између планина. Није пресудно што је Малиник ‘исечен’, већ што није довољно ‘удаљен’ у хијерархији рељефа. Стога се Малиник третира као део Кучајског масива.

Сличан пример представља Жежевац (Р:255m), који је Горњачком клисуром (Млаве) одвојен од Вукана и проминентно везан за Бељаницу, али због морфолошке компактности припада целини Хомољских планина.

Значај допунских критеријума је можда најочљивији на примеру групе Борања-Јагодња-

Соколска планина. Проминенција нам недвосмислено указује да је ово јединствена проминентна група. Корективни критеријуми изолације и компактности не дају аргументе за поделу на засебне планине. Ипак, на основу допунских критеријума — пре свега традиционалне поделе — ове целине се у пракси третирају као засебне планине.

Приликом дефинисања планина у Србији се издвајају пет карактеристичних ситуација:

- Задовољавајућа проминенција, изолација и компактност. Ово је јасна, чиста ситуација. Примери су Ртањ (Р:1051m), Сува планина (Р:1215m), Фрушка гора (Р:445m) итд;
- Незадовољавајућа проминенција, задовољавајућа изолација. Примери су Авала (Р:270m), Венчац (Р:207m);
- Задовољавајућа проминенција, недовољна изолација, изражена морфолошка компакност. Таква сложена узвишења су део већег система, део проминентне групе, нпр. Малиник (Р:386m) који је део Кучајских планина, Жежевац (Р:255m) итд;
- Задовољавајућа проминенција, задовољавајућа изолација, упитна морфолошка компактност. Примери су Голи крш (Р:503m) (Стол, Визак, Мали Стол, Мали Крш, Голи крш) и Ибрахимов вис-Голак-Краварска планина (Р:366m);
- Незадовољавајућа проминенција, незадовољавајућа изолација, нејасна компактност, традиционална подела на више планина узрокована географским разлозима. Примери су Чудинска планина (гранично подручје) и проминентна група Борања-Јагодња-Соколска планина (традиционално усвојена подела).

ХАЈДУК ВЕЉКОВА ПЕСМА У КОНЦЕРТНОЈ ДВОРАНИ БОГОВИНСКЕ ПЕЋИНЕ

АКЦИЈА ИЗЕНАЂЕЊА ПД „ДЕЛИ ЈОВАН“ ИЗ НЕГОТИНА

Милорад Дрча

Природа, нове дестинације, дружење, склапање нових пријатељстава нешто је у чему планинари једноставно проводе лепо време. Председник Планинарског друштва „Дели Јован“ Слободанка Ђорђевић са најближим сарадницима пажљиво припрема акције. Друштво располаже малим буџетом и у већини случајева чланови из личног буџета дотирају путовања. После успешно организоване републичке акције „Највеселија планинска акција“, на ред је дошла и акција изненађења. На акцију се пријавило око 30 планинара. Акција је осмишљена тако да је дестинацију знало само уже руководство друштва. Кренуло се у правцу Зајечара, потом ка Бољевцу. Када смо нагађали да је наше одређиште Ртањ или Грза скренули смо десно ка Боговини. Већ тад је било јасно да је у питању Боговинска пећина. Природа нетакнута, једино је метална ограда на улазу нешто чему није место овде, али тако мора бити. На улазу у пећину сачекали су нас водичи из Туристичке организације општине Бољевац. После краће приче о безбедности кретања по пећини смо кренули кроз уски ходник ка унутрашњости.

Боговинска пећина је споменик природе, заштићено природно добро треће категорије. Кроз пећину протиче река која је периодично активна. Пећина је дуга око шест километара, међутим за посетиоце је доступно само 540 метара уређене стазе, која је уздигнута од

речног корита. У месецима са више падавина пећина је у ствари поток и немогуће је ући у њу. Температура је константно од 10 до 12 степени. Посебан утисак на посетиоце у уређеном делу пећине остављају четири дворане са богатим пећинским накитима. Прва дворана у коју улазимо је Рударска дворана – назив је добила по три сталагмита која подсећају на рударе. Следећа дворана на коју наилазимо је већих димензија и делује импозантно, а због своје акустичности добила је назив Концертна дворана. Пружа услове за организовање музичких и литерарних садржаја. Обилује низом

Ходницима Боговинске пећине

украса, завеса, драперија. Наш водич показује нам пећинске оргуље, ликове сове, дивље свиње, носорога...

Галерија пећинског накита

На иницијативу Бобана Ђорђевића спонтано се скупио неформални хор и двораном се заори „Расло ми је бадем дрво танко високо, подњим лежи Хајдук Вељко с лепом девојком...“ само толико да се зна ко смо и одакле долазимо.

Дворана киклопа – располаже обиљем накита претежно сталагмитске скупине. Централно место заузимају фигуре налик киклопима, по којима је дворана и добила име. Поред киклопа налази се мањи сталагмит са леве стране који подсећа на Богородицу, односно мајку која држи дете у наручју. Лево од Богородице истиче се раскошан и светлуцав пећински стуб, који је због тога добио назив Влашка млада.

Сцена пећинског накита са представом Хајдук Вељка

Нама најинтересантнија дворана је Хајдучка дворана – добила је назив по сталагмиту високом 10 метара, чији је пречник два метра и који симболизије нашег јунака Хајдук Вељка.

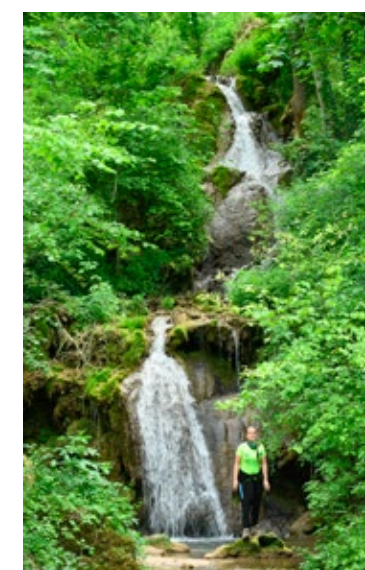
У близини Вељка, са његове леве стране налази се фигура која представља његову верну сапутницу и саборца Чучук Стану. По казивањима, у пролеће 1807. године, Хајдук Вељко се са својим устанцима притајио у Боговинској пећини, одакле је следећег јутра извршио напад и заузео кулу Осман-бега у суседном селу Подгорцу.

Становници пећина су слепи мишеви, мада их овај пут није било – већ су вероватно у потрази за храном или у фази парења. Једном речју, на свега пола километра пећина је галерија јако лепог накита коју је природа стварала вековима и коју свакако треба посетити. Пуни утисака планинари су запосели оближњу надстрешницу за кратко освежење. Следећа дестинација је такође непознаница. Пут нас је водио кроз Бољевац и стигосмо у Сокобању. На улазу у град вођа акције Бобан Ђорђевић обавестио нас је да идемо на водопад Рипаљка изнад града на Озрену.

Заједнички снимак са рефлексом у малом језеру на Озрену

Дестинација обилује лепом природом, нигде ничега што би могло покварити утисак, језеро зарасло у траву са понеком пастрмком. Прави се заједничка фотографија. Силазак до Рипаљке је лепо уређен са руковатима. Са леве стране пенушава водена каскада. Праве се селфији мобилним телефонима.

Уски поток са мало воде одједном се обрушава низ стену. Рипаљка је заштитни знак за Сокобању. Воде је мало, али довољно за снажан утисак. Опет снимања и дивљења лепоти водопада. Овде пролазе и планинарске стазе које често посећују планинари из Србије, региона па и шире. Када се помињао ручак и кратка пауза, организатор је био немилосрдан и повео нас даље у истраживање околине.

Заједнички снимак испред водопада

За свега пола сата вожње пут нас је довео до извора реке Моравица који још више обогаћује туристичку понуду Сокобање. Били смо у природи, уживали у њеним благодетима, ни једним гестом нисмо нарушили њен изгледа, а понели смо лепе фотографије и огромне утиске. После овако лепог дана проведеног у природи утисци су да је акција изненађења у потпуности изненадила педантном организацијом и садржајем, и радујемо се новим дестинацијама.

25. СВЕТОСАВСКИ УСПОН НА ГУДУРИЧКИ ВРХ (СПА)

Дарко Живановић

У организацији ПСК „Железничар“ Вршац, у суботу 31. јануара одржана је Савезна планинска акција на Вршачким планинама, која је окупила 96 планинара. Овај 25. Светосавски успон ће остати упамћен по рекордном броју доласка планинарских клубова (12). У прошлости је било и масовнијих успона, али из мање друштва.

Акција је стартовала на време, у 10 часова и по пријатном облачном времену група се упутила на највиши врх Војводине. Уз паузу на успутном видиковцу, на Гудурички врх стижемо у 13 часова. Планинари су пристизали до 13.20, јер је завршни успон солидно захтеван. Око 13.45 следи повратак заобилазном, мање стрмом, стазом и уз успутне кратке паузе ради прикупљања групе. У дом на ручак стижемо

нешто пре 16.30 сати. Све је протекло у најбољем реду, пријала нам је идеална температура за шетњу, а мали блатњави делови стазе нису никоме сметали. Гости су почели да се разилазе после 17 часова захваливши нам се на одлично организованом успону, а последња је отишла најбројнија група планинара из Чачка, која је имала проблем да комби извуче на блатњавој узбрдици у близини дома. Тај проблем смо решили уз помоћ трактора и акција се завршила у 19 часова.

Стазу дугу 16 км савладали су планинари из: Вршца, Београда, Младеновца, Суботице, Новог Сада, Бачке Паланке, Беле Цркве, Сремске Митровице и Чачка. Цео успон је протекао у доброј и веселој атмосфери, а посебан доживљај овом успону даје новоизграђени видиковац на „крову Војводине“ који онедавно

краси Гудурички врх и са кога се пружа прелеп поглед на банатску равницу и планине суседне Румуније. Сви учесници су добили беџ успона, као успомену на ову лепу акцију, а водичи група захвалнице и календаре са природом Гудуричког врха, који су урадиле

вршачке еколошке организације у склопу борбе за очување природе на Вршачким планинама. Делегат акције био је Милан Мирковић (бр. легитимације 260005), који је у свом извештају констатовао да је акција одржана без икаквих пропуста и да су лиценцирани водичи ПСК „Железничара“ успешно реализовали ову савезну планинарску акцију.

ПРВИ ХАЈЛЕНДЕР ФРУШКА ГОРА АВАНТУРА ЖИВОТА НА ПАНОНСКОЈ ЛЕПОТИЦИ

Кристијина Бујарски

Након пет издања Хајлендера на Старој планини и једног на Муртеници, Хајлендер Србија одлучио је у 2026. години да познату франшизу, која је као јединствени планинарски догађај спој пешачења и камповања, организује и на Фрушкој гори. Под слоганом „Пробуди се на планини“ одржан је 28. и 29. марта и био је својеврстан дочек пролећа, иако су временске прилике више личиле на јесење. Међутим, одлука Хајлендер Србија да се овај концепт први пут организује на панонској лепотици показала се као пун погодак, јер су љубитељи боравка на отвореном упркос киши похрлили на шумовите стазе најстаријег националног парка у Србији, како би доживели још једну авантуру живота, а они који су желели да се упознају са овим видом пешачења имали су прилику да стекну непоновљиво искуство.

На два формата, једнодневно пешачење 1DAY до 21 км и дводневно 2DAY до 34 км, за Хајлендер титуле пријавило се 268, од којих је на стазе кренуло 187 учесника из Србије и

региона, како је то и карактеристично за ове догађаје – уз осмех, добро расположење и још бољу енергију, које нису спутале ни падавине првог дана, јер зна се да нема лошег времена, само лоше опреме.

не сме потценити, уједно подсетивши већ искусне, а новим Хајлендерима је дочарала и припремила их за оно шта може да их очекује на вишедневном пешачењу на Хајлендер Стара планина, који је следио од 1. до 5. јула 2026.

„Био је ово прави изазов природе како сваком учеснику, тако и сваком члану организационог тима. Фрушка гора нас је дочекала раширених руку, али и са условима које није могао свако превазићи. Из тог разлога додатно се поносимо првим издањем Хајлендер догађаја који се одиграо на Фрушкој гори. Уз подршку и поверење које нам је дато са пуно различитих страна успели смо да направимо јединствен догађај и да обогатимо велики број присутних новим искуством и титулом Хајлендер која је посебно оправдана околностима у којима је стечена”, истакла је директорка Хајлендер Србија Марија Радојковић.

Учесници су оба дана кренули из Еко кампа Фрушка гора, а они који су пешачили формат 2DAY спавали су у

шаторима у кампу код планинарског дома Јединство на Иришком венцу, па су ујутру наставили авантуру до циља који је, такође био на Стражилову. А на стазама је било као поручено све оно што Фрушка гора има да понуди. Поред природних богатстава, учесници су обишли и манастире Велику Ремету, Старо и Ново Хопово и Гргетег, велелепни споменик „Слобода“ на Иришком венцу, споменик српском чувеном песнику, симболу Стражилова, Бранку Радичевићу, а посебну драж су доживели на

озваничили да су понели Хајлендер титуле успешно завршивши стазу, могли да уживају у укусу карактеристичне хране и пића овог поднебља.

Хајлендер Фрушка гора подржан је и од стране великог броја националних институција као што су туристичке организације Војводине, Новог Сада, Сремских Карловаца, Општина Ириг, Еко камп Фрушка гора, Планинарски савез Србије, а реализован је и уз неминовну подршку и партнерство различитих привредних брендова окренутих аутдор активностима.

контролној тачки код скулптуре „Замисли жељу“ инспирисану стиховима песме „Плава звезда“ легендарног песника Мирослава Мике Антића, који су и исписани на овом делу.

Туристичка организација града Новог Сада приредила је у кампу занимљив паб квиз на тему колико се добро познаје Српска Атина, док је Туристичка организација општине Сремски Карловци употпунила угођај на циљу, па су учесници након што су звоном

Још једном је потврђено да природа и планина имају последњу реч, па је тако и Фрушка гора, уз овакве временске прилике, показала да се

SNOW TEAM У LES ARCS-У: РЕКОРДНА ПОСЕТА И САВРШЕНИ УСЛОВИ

Дејан Манојловић

Почетком јануара чланови Удружења „Snow Team“ доживели су незаборавно скијашко искуство у срцу савојских Алпа. Чак 110 чланова окупило се на дестинацији *Les Arcs* у Француској, рекордна посета откако удружење организовано путује на скијање у Алпе. На путу ка Француској, група је направила целодневну паузу у термама у Словенији, што је било идеално решење за одмор и припрему пре наредних дана на скијама. Овај предах учинио је дугачко путовање знатно подношљивијим и угоднијим.

Скијашку екипу у *Les Arcs*-у дочекао је прави зимски рај. У данима који су претходили доласку групе, Алпе су биле под снажним снежним падавинама које су обезбедиле изузетан снежни покривач и створиле савршене услове за скијање. Као да је природа знала шта скијаши желе, падавине су престале тачно на време, а следећих шест дана донело је ведро,

сунчано време. Благо плаво небо, сјај сунца на белим падинама и одсуство ветра чинили су сваки дан савршеним за скијање и уживање у зимској идили. Чланови Snow Team-а имали су прилику да истражују Парадиски, један од највећих ски региона у свету. Овај импресивни скијашки комплекс обухвата *Les Arcs* и *La Plagne*, нудећи више од 425 километара повезаних стаза. Гондола *Vanoise Express* повезује ова два ски-центра, омогућавајући скијашима да се несметано крећу између њих и уживају у разноврсном терену, од питомих стаза за све нивое знања до захтевних, стрмих спустова за искусне скијаше.

Сјајно време омогућило је члановима да обиђу оба глечера, *Aiguille Rouge* (3226 м) и *Glacier de la Chiazire* (3250 м), пружајући им потпуно искуство овог величанственог ски-региона и незаборавне панорамске погледе са врхова. Призори које су чланови видели били

су задивљујући. Панораме снежних алпских врхова који су се низали као на длану са Мон Блан масивом у даљини, остављале су без даха. Сунчева светлост која је обасјавала беле врхове стварала је задивљујуће панораме, док је кристално ведро небо омогућавало поглед који се пружао до хоризонта у свим правцима. Шармантна планинска села, уклопљена у врхове и долине, са аутентичном савојском архитектуром, давала су посебан чар целој дестинацији. Дрвене кућице покривене снегом, уске улице и топла светла која су се палила у сумрак стварали су аутентичну алпску атмосферу која је одушевила све присутне.

Стазе су биле у врхунском стању. Богат покривач свежег снега, помешан са професионалном припремом, створио је идеалне услове

за скијање. Стазе су биле јасно и детаљно означене, што је омогућило сигурно кретање и лакшу оријентацију у оквиру огромног ски-комплекса. *Apres-ski* дружење у култном *La Folie Douce*, са живом музиком, ди-џеј наступима и фестивалском атмосфером, било је савршен начин да се дан на стазама заврши опуштањем, забавом и дружењем уз пиће на тераси са погледом на планинске врхове.

Драган је био међу храбријим члановима који су се одлучили за тандем параглајдинг лет изнад снежних врхова Алпа. У пратњи искусног инструктора, полетео је са једног од врхова и уживао у незаборавном искуству лебдења над величанственим алпским пејзажима. Ово незаборавно искуство

Посебно је било важно што је у групи било доста почетника који су уз стручно вођење инструктора Шонета успешно савладали прве кораке на скијама. Са пуно стрпљења и професионализма, Шоне је помагао онима који су први пут стали на скије да превазиђу почетну несигурност, науче основне технике и стекну самопоуздање потребно за спуштање низ стазе. Искуснији чланови такође нису били занемарени, искористили су прилику да уз Шонетове савете и запажања унапреде своју технику, исправе грешке и повећају сигурност на захтевнијим стазама.

Посебан тренутак боравка била је заједничка прослава православне Нове године коју је организовало удружење. Ово заједничко дружење пружило је члановима прилику да се још боље упознају, размене искуства са стаза и стекну нова пријатељства. У опуштеној и топлој атмосфери, далеко од куће, али окупљени заједничком љубављу према скијању, чланови Snow Team-а провели су незаборавно вече које је додатно ојачало осећај заједништва у групи. Квалитет припреме стаза и одличан

пружило му је јединствену перспективу, могућност да из птичје перспективе ужива у величанственој панорами ски-регије, снежних врхова и долина које су се простирали испод њега. „Када сам се нашао горе, схватио сам колико смо ми заправо мали у поређењу са овим величанственим планинама. То је била чиста магија”, рекао је Драган са осмехом. Лет изнад алпских врхова остао је као једно од најупечатљивијих сећања са путовања.

снежни покривач омогућили су свим скијашима, без обзира на ниво искуства, да у потпуности уживају у скијању. Утисци чланова били су једногласно фантастични, а атмосфера у групи допринела је томе да ово путовање остане у лепом сећању свих учесника. Рекордна посета, савршени зимски услови, спектакуларне панораме, шармантна планинска села и изванредно дружење учинили су овај излет можда најуспешнијом акцијом Snow Team-а до сада.

УСПЕШАН НАСТУП РЕПРЕЗЕНТАЦИЈЕ СРБИЈЕ НА СВЕТСКОМ ОМЛАДИНСКОМ ПРВЕНСТВУ У СКАЈРАНИНГУ

Планинарски савез Србије направио је још један значајан искорак у свом развоју. На јубиларном, 10. Светском омладинском првенству у скајранингу (*Youth World Skyrunning Championships 2026*), одржаном од 7. до 11. маја у Макарској, репрезентација Србије остварила је премијерни наступ и постигла одличне резултате у конкуренцији најбољих младих тркача планете.

Рекордна конкуренција

Ово првенство ушло је у историју као најмасовније до сада, окупивши рекордне 32 земље са свих континената. Преко 200 такмичара, подељених у четири старосне категорије (*Youth A, B, C и U23*), борило се за медаље на изузетно технички захтевним стазама планине Биоково.

Трке су биле прави тест менталне снаге, физичке издржљивости и вештине – од дисциплине *VERTICAL* (4,5 km са 980 m успона) преко *SKY youth* (12,5 km са 1150 m успона) до *SKY* (20,5 km са 1450 m успона) које су карактерисали оштри гребени, сипар и нагиби од преко 22% на спустовима ка Јадранској обали. У укупном пласману нација доминирале су велесиле попут Шпаније, Норвешке и Италије, док је Србија у свом првом наступу заузела високо 20. место.

Наши репрезентативци су дали све од себе и показали жељу да пробају се носе са светском елитом.

Резултати:

Youth B (17-18 година)

- Анђела Рајић из ПСД „Железничар“ Нови Сад: 10. место у дисциплини *VERTICAL*, 14. место у трци *SKY YOUTH*, што јој је донело 11. место у комбинованом пласману (обе дисциплине).
- Јован Малешевић из ПД „Покрет“ Сремска Митровица: 26. место *VERTICAL*.
- Вук Јеремић (ПСД „Ђира“ Лајковац): 34. место у трци *SKY YOUTH*.

Youth C (17-18 година)

- Ена Белаћевић (ПСД „Ђира“ Лајковац): 9. место у *VERTICAL*.
- Мина Белаћевић (ПСД „Ђира“ Лајковац): 11. место *VERTICAL*.

U23

- Данило Лакетић (ПСК „Мосор“ Ниш): 31. место *VERTICAL*, 36. место *SKY* и 32. место у комбинацији.

Репрезентацију су на овом историјском путовању предводили селекторка Снежана Ђурић, тренер Душан Крстић и председник Комисије за планинско трчање ПСС Ранко Милановић, који је овом приликом стекао звање међународног судије.

„Пре свега смо задовољни што на тркама наше Националне серије учествује све више младих. Ово је потврда да системски рад са младима у оквиру Планинарског савеза Србије почиње да доноси резултате, али и показатељ колико смо још далеко и како мора да се ради како бисмо били резултатски конкурентни на глобалном нивоу. Нажалост, у Србији нема сличних терена на којима бисмо могли да организујемо трке или тренинге“, изјавили су из стручног штаба.

ЦРЕПУЉА

– језерце које је живот значило

Бећир Бехрем

Језерце Црепуља, 23. јула 1910. Фото: Радивој Симоновић

Дукљанина спомињу се под именом Нигри Латини – Црни Власи. Они су били веома покретан и друштвено изолован народ, те их је било тешко пратити временски и просторно.

Узроци кретања стоке су потрага за травом у времену, кад је у ужем завичају нема. Инертност средине и опћенито тешке прилике изазване специфичним историјским кретањима, погодиле су одржавању оваквог начина привређивања. Тако су се сточарска кретања задржала све до наших дана. Она у посљедњим деценијама нестају и доскора ће прећи у историју наше планинске економије.

Конкретно у Херцеговини и подпланинским селима заступљено је било полуномадски изгон стоке

С освртом на прошлост можемо пратити живот динарског човјека-сточара у његовом привременом кретању и боравку, током године, на планинама у ранијим временским раздобљима. О томе постоје само фрагментарни подаци. Из тих фрагмената закључујемо да су кретања у прошлим и ранијим стољећима била обилнија и далекосежнија. Познато је да су она постојала у још даљој прошлости. А све већи број археолошких налаза на високим локалитетима Динарских планина упућује на закључак да се овђе започео сточарски живот далеко прије него то спомињу писани документи. Бранимир Гушић је реконструирао живот динарских горштака од времена палеолитика надаље и са правом указао да су ту сточарска кретања започела негђе почетком неолита, дакле у фази када се дотадашњи динарски човјек-ловац преорјентирао на одгајивача стоке. Сточарска кретања у даљим раздобљима нису прекидали ни римска, словенска, млетачка, турска, ни било која друга колонизација.

Од средњег вијека на даље могу се динарска сточарска кретања пратити кроз писане документе. Први изворници, који се датирају у 11 стољеће, спомињу их у вези са влашким сточарима. Каснији средовјечни документи спомињу увијек Влахе, као сточаре номаде без сталног пребивалишта. Већ у летопису попа

Планинари код језерца Црепуља на Пласи, 1923. Извор: ХПД „Бјелашница“ Сарајево

на пашу током прољећа и јесени. У јутро се стока из села заједнички изгонила на пашњаке гђе се задржавала до предвечерја и враћала кућама на ноћење. С прољећа се прво користе пашњаци нижег теренског положаја. Касније сточари се помјерају за пашом на више пашњачке положаје брда и планина. Херцеговачки сточари – Хумљаци, кад љети нестане паше у нижим крајевима, врше издиг на високе динарске планине: Прењ, Чврсницу, Вран, Чабуљу, Цинцар, Радуш, Љубушу, Бјелашницу, Трескавицу,

Зеленгору и друге планине. Тамо проводе три-четири мјесеца, и враћају се у своја села на зимовалиште.

Велики склоп планине Чврснице љети је удомљавао хиљаде грла ситне и крупне стоке и велик број сточара из Херцеговине, који су правили изгон на властите или изнајмљиване станове. Чврсница се састоји од Велике чврснице (2228 м), Мале чврснице (2039 м), Мухарнице (2040 м) и Пласе (2045 м). На крајњем сјеверо-истоку, тог великог планинског склопа, избочила се врлетна Пласа, спојена с централном масом уским ребром, на којем се охоло диже небо под облаке интересантна пирамида врха Дринача (2045 м).

Код воде језерца Црепуља, љета 1936. Извор: ХПД „Бјелашница“ Сарајево

Опће карактеристике Пласе састоје се у првом реду у врлетним стрминама, којима се скоро окомито руши у провалије Дољанке, Неретве и Диве Грабовице, а затим у питомим пашњацима, који су формирани на зараванцима, осојима, главицама и гребенима у висини од прилике од Плоче (1300 м) и даље до највиших врхова Тринача (2040 м), Дринача (2045 м), Бранисовац (1717 м), Оштровача (2020 м), те Велико и Мало шљеме. Сви обронци су, гђе год се могла да приметне бујнија вегетација, обрасти црногориком и буковом шумом, а у највишим зонама уздржала се густа и непроходна клековина.

Оно што је основно за насеља сточара, а треба да буде заступљено су: жива вода, шума, паша и сточна појилишта.

Планина Пласа није била довољно пашњачки искориштена и на њој су била само четири стана – Њивице на Гвозду и три стана на Доњем пољу. Имала је све услове потребне за одрживост пашњачког живота: извори питке воде Јаворак, извор под Горњим пољем и извор у Застоју звани „Орлово врело“. Појила стоке била су на језерцу Црепуља и Црвенак која су задржавала воду током цијеле године. Шума за огрјев и за потребе стана налазила се у Гвозду.

Да у овој каменој пустоши уздржи живот хиљадама оваца, коза и крупне стоке, добра мајка

природа учинила је чудо: на врху планине, у самом камену и кршу, у једној вртачи налик на големи тањур, створила је малено језерце Црепуља (1560 м) – језерце живота током цијеле године! А током љета у вријеме боравка стоке на планинским пашњацима тишину горску гђекад прекидао је само рески цикот пастирица и лавез овчарских паса.

Семафор табле код језерца Црепуља, 23. јули 1910. Фото: Радивој Симоновић

На пашњаке Пласе стоку су изгонили сточари из Горанаца и Полога код Мостара. У исто вријеме пашњаке на Пласи користила су и села: Дива Грабовица, Доња и Горња Јабланица, Подбрежје, Јеличићи, Баћина и Злате. Они су своју јалову стоку, коње и волове и радну стоку изгонили након обављених пољопривредних послова и остављали их на планини без чобана до Госпојине.

Постојање језерца Црепуља може се пратити све до 1992. године, а већ слиједеће године воде у тој вртачи није било више. Данас се ту вода задржава само краће вријеме у прољеће након отапања снијега, а планинска вегетација освојила му је обале. Пласа је дефинитивно изгубила свој природни имиџ и одрживост планинског живота и сточарења.

Црепуља језерце (1560 м) с погледом на Прењ, јула 1981.

ПЛАНИНАРСКИ ДОМ „ТАРА“

Стеван Јовичић

Планинарски дом „Тара“ (у даљем тексту дом) налази се на средњем делу планине Таре, на локацији која се назива Калуђерске Баре удаљене 175 км од Београда идући путем преко Ваљева и Бајине Баште. Објекат је изграђен од тесаних дрвених балвана великих димензија још давне 1939. године на парцели од 9,2 ара за потребе поште тадашње државе. До данашњих дана је добро очуван, што представља раритет, има посебну чар и топлину и изгледом се уклапа у планински амбијент прелепе планине Таре.

Историјат дома је веома интересантан. После Другог светског рата објекат је као друштвена имовина дат Градском планинарском савезу Београда (данас Планинарски савез Београда) на коришћење и управљање. Давне 1974. године дом и парцела су уговором предати на коришћење ПД „Јавор“ са три основне клаузуле:

- правом да се навене непокретности могу укњижити на ПД „Јавор“;
- обавезом да ПД „Јавор“ не може пл. дом отуђити нити уступити било коме;
- уколико се ПД „Јавор“ угаси или престане са радом непокретности прелазе у власништво ПСБ.

Крајем прошлог века ПД „Јавор“ је прекршио другу клаузулу, а 2012. године се угасило и брисано из чланства Планинарског савеза Србије. Због тога је 2014. године дом враћен у власништво ПСБ.

Од тих дана 2014. године до данас много је учињено да се, после вишегодишње запуштености и некоришћења, дом прво потпуно очисти и стави у функцију и друго – услови за смештај учине квалитетним у складу са данашњим потребама планинара и других спортиста. У том циљу су стари душеци на лежајевима замењени новокупљеним сунђерима који су пресвучени навлакама, опрана сва ћебад и редовно се пере постељина у новој машини за веш. Кухиња са комплетним прибором за обедовање је опремљена новим електричним шпоретом и великим фрижидером. Потпуно је реконструисан мокри чвор у објекту. Реконструисано је и етажно грејање тако што је постојећи дотрајали котао етажног грејања замењен новонабављеним котлом много веће ефикасности, срушен постојећи зидани камин у дневном боравку и на том месту уграђен новонабављени камин који је прикључен на етажно грејање и на тај начин обезбеђен веома угодан боравак у зимским условима. Ангажована је домаћица дома задужена да дочекује и испраћа кориснике, води бригу о безбедности и хигијени као и другим потребама за његово добро функционисање.

Поред тога, у годинама за нама организовано је 34 радних акција у којима су планинари Београда уложили напоре да добровољним радом и прилозима у новцу и материјалу учине да данас дом буде један од веома добро опремљених планинарских домова у Србији. Том приликом:

- реконструисане су водоводне и канализационе инсталације;
- због интензивне изградње нових објеката на суседним плацевима израђена је ограда око нашег плаца и тиме обезбеђен простор за постављање шатора;
- срушен је дотрајали помоћни објекат шупе и котларнице и изграђен нови

са доградњом пољског мокрог чвора и бетонским платоом ради обезбеђења добрих услова за камповања;

- израђено је ново, лепше и безбедније бетонско улазно степениште у објекат дома;
- израђени су нови и њима замењени стари дотрајали капци-шалони на прозорима у приземљу објекта и постављене окапнице чиме су прозори заштићени од пропадања.

ГДЕ ИЋИ?

Позициониран на једном од најлепших места у Калуђерским Барама на надморској висини од 1040 м, пружа могућност организације многобројних планинарских и спортских активности, тура по маркираним и немаркираним стазама, активностима на природној стени и кањону и обиласцима изузетних видиковаца, природних феномена и културно-историјских знаменитости. У близини се налазе две продавнице, апотека, ресторани и хотели војне установе: „Оморика“, „Јавор“ и „Бели бор“, што боравак чини још квалитетнијим јер су снабдевање и могућност коришћења понуде ових објеката надокнадити руке.

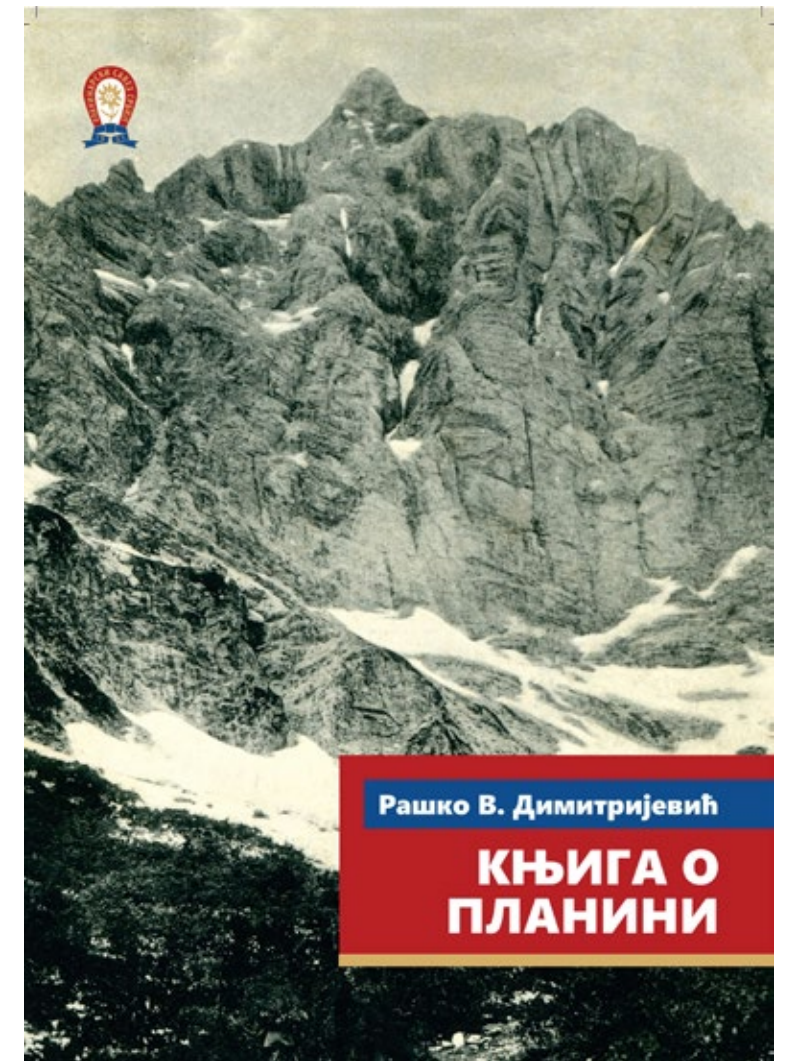
КОНТАКТ

Ради подробнијих информација о дому посетите сајт Планинарског савеза Београда на psb.rs где се налазе детаљи о капацитету за смештај, начину резервације смештаја, кућном реду, као и галерија фотографија за прелиминарно упознавање са домом. Организујте активности на Тари са смештајем у дому и доживите све најлепше што вам они пружају. Очекујемо вас.

НОВО ИЗДАЊЕ „КЊИГЕ О ПЛАНИНИ“

„Књига о планини“ Рашка Димитријевића објављена је први пут 1938. године. Писана је лепим речима познатог професора француског језика и посвећеног алпинисте. Изазвала је велику пажњу међу заљубљеницима у планине тог времена. Није изгубила на вредности ни после девет деценија.

Ово јубиларно издање Планинарски савез Србије објављује поводом 125 година планинарства у Србији, са жељом да обнови и сачува сећање на овог врсног планинара-алпинисту, професора светске књижевности Филолошког факултета Универзитета у Београду, који је међу првима у Србији почео да се бави алпинизмом 1930. године и објављује чланке и књиге о томе на српском језику.

ЗНАЧКА ЗА 125 ГОДИНА

Поводом великог јубилеја – 125 година организованог планинарства у Србији, Планинарски савез Србије издао је јубиларну значку као симбол вековне традиције, љубави према природи и заједништва.

„Јубиларна значка ПСС-а није само украс, већ признање генерацијама планинара који су утирали стазе широм наше земље. Обележите 125 година традиције и будите поносни носилац знака који спаја прошлост, садашњост и будућност наших планина“.

„Књигу о планини“ и јубиларну значку можете поручити преко онлајн продавнице Планинарског савеза Србије pssshop.rs.

Новица Јовановић

Са великом тугом примио сам вест да нас је напустио Новица Јовановић, дугогодишњи члан српске алпинистичке заједнице, човек кога сам имао част да познајем, да са њим пењем и да га пратим кроз значајан део његовог алпинистичког пута. Преминуо је у 80. години, после кратке болести, остављајући за собом богато наслеђе и успомене које ће трајати много дуже од наших живота.

Осећам потребу, али и моралну обавезу, да напишем ове редове не само као његов пријатељ, већ и као његов некадашњи инструктор на летњем и зимском алпинистичком течају, течају ледног пењања, као и тадашњи начелник Алпинистичког одсека Београда, чији је Новица био цењени и поштовани члан.

Новица није припадао људима који су своје успехе истицали у први план. Напротив, био је скроман, тих и ненаметљив. О својим успонима говорио је мало, а урадио их је много. Међу њима су били бројни првенствени и соло успони, остварени са истом посвећеношћу, озбиљношћу и одговорношћу које су га красиле и у свакодневном животу.

Посебно памтим наше заједничке дане на Првој српској експедицији на Пик Лењин у Памиру. Том приликом Новица је заједно са

Зораном Великинцом остварио први српски успон на Пик Петровски (око 4900 м), врх познат међу алпинистима као „Памирски Мон Блан“. Тај успон представљао је значајан пионирски подухват српских алпиниста у том делу Памира и остао је трајно забележен у историји наших експедиција.

Са Новицом сам имао прилику да поделим и неке од најлепших тренутака на домаћим стенама. Међу њима посебно место заузима прво слободно понављање смера СКП на Столу, успон који је захтевао искуство, одлучност и потпуно поверење међу партнерима. Таково поверење са Новицом никада није долазило у питање.

Његова љубав према планинама није престала ни након завршетка професионалне каријере у Савезној служби државне безбедности, којој је посветио велики део свог радног века. По одласку у пензију вратио се у родни крај код Пожаревца, где је постао активан члан АО „Вукан“ и остао веран алпинизму до последњих година живота.

Посебно је вредно дивљења што је свој последњи првенствени смер испењао у 76. години живота. Тај податак сам по себи говори о његовој изузетној енергији, физичкој спремности и, пре свега, о љубави према алпинизму која га никада није напустила.

Новица је био један од оних људи који не остављају дубок траг гласним речима, већ својим карактером. Био је поуздан партнер, одан пријатељ, човек од интегритета и ретке људске топлине. Свој живот посветио је служби државе, породици, пријатељима и планинама које је неизмерно волео.

Српска алпинистичка заједница његовим одласком изгубила је истакнутог члана, али ће његово име остати уткано у њену историју. Они, који су имали срећу да га познају, памтиће га по скромности, достојанству и људскости, вредностима које су данас, можда, важније него икада.

Драги Новице, хвала ти за све заједничке успоне, разговоре, пријатељство и пример који си оставио генерацијама алпиниста.

Почивај у миру, пријатељу мој.

Зоран Бојдановић

Гросглокнер, слева: Зоран Великић, (фото кредит), Новица Јовановић, Ламброс Худелудис, Зоран Богдановић, Драган Златановић

Данило Радић Рус (1941–2026)

Данило Радић, професор руског и чешког језика, зналац народне медицине, преводилац, туристички водич.

Отишао је наш Височанин Данило Рус (24. 12. 1941. Височка Ржана – 24. 2. 2026. Ниш), сарадник, предавач и водич ПД „Јелашничка клисура“ и Истраживачке станице „Јелашница“ 2006–2026. Придружио се осталим члановима Истраживачке станице „Јелашница“ – професорима небеских висина: Миливоју Мађејки, Љубиши Миљковићу, академику Драгославу Пејчиновићу...

Дипломирао је на Филолошком факултету у Београду 1968. У току студија усавршавао је чешки и руски на Карловом универзитету у Прагу (1966), Универзитету Ломоносов у Москви (1971) и Универзитету Херцена у Лењинграду (1974). Завршио је обуку прве генерације туристичких водича у Београду, радио је као туристички водич на руском и чешком у Југославији од 1964.

Био је професор руског језика у Гимназији „Светозар Марковић“ у Нишу (1969–1995). Као преводилац радио је у Дуванској индустрији „Филип Морис“, Ниш (1996–2005). Снимио је документарни филм о Старој планини „Висок код Пирота“, о водопаду Маријанин скок и Владикине плоче (2010). Снимио је филм „Етно траг Старе планине“ (РТВ Пирот, 2021). Аутор је књига: „Излечите се сами“ (2008) и „Вежбама и исхраном до здравља“ (2011), издавач Нишки културни центар.

Са Заводом за унапређивање образовања и васпитања Републике Србије и Истраживачком станицом „Јелашница“ у периоду 2006–2017. реализовао је акредитоване семинаре са темама: Природно-географско-вегетацијске карактеристике и етно траг југоисточне Србије, Одрживи развој сеоских средина и станишта лековитог биља (670 учесника – професора). Семинари су реализовани у: Нишу, Лесковцу, Зајечару, Параћину, Житорађи и на Старој планини у Дојкинцима (2006).

ПД „Јелашничка клисура“ – Истраживачка станица „Јелашница“ реализује образовно-еколошко-рекреативни програм за ученике и студенте и активности са излетима и теренским радом у околини Ниша (о рекреативном спорту, здрављу и исхрани, традиционалној медицини, природи и лековитом биљу) у сарадњи са стручним

професорима у својој области. Од 2012. до 2025. године организована су 90 предавања у нишким основним и средњим школама. „Станица“ је реализовала 82 излета са теренским радом у околини Ниша (Јелашничка и Сићевачка клисура, Сврљишке планине, Сува и Стара планина, Озрен, манастири, археолошки локалитети ...) где је учествовало 4761 ученика и наставника.

Истраживачка станица организовала је Летњу еко школу - упознај Србију уз суфинансирање Одсека за омладину и спорт од 2018. до 2025.

Летња еко школа организована је од 2013. до 2025. са благословом епископа Епархије Нишке, где је учествовало укупно 4921 ученика и наставника.

Стотине нишких ученика и наставника са великим интересовањем је пратило безбројна предавања о разним темама у школи, на излетима у природи, на семинарима. Са Радићем обишли смо многа места у централној и југоисточној Србији. Посебно је био срећан када аутобуси са ученицима и наставницима допутују на Стару планину. Тада упознају у Рсовцима цркву у пећини са иконом Исуса Младенца, Манастир Св. Богородице у Височкој Ражани, Росомачку клисуру, Јеловачко врело и Дојкинце.

Овај мали запис је приредио Љубисав Стојановић поводом 60 година активности нашег професора Данила Радића и планинарења са Планинарским савезом Србије, као и 20 година рада и истраживања са Истраживачком станицом „Јелашница.“

Планинарско друштво „Јелашничка клисура“
Истраживачка станица „Јелашница“
Љубисав Стојановић, ироф. географ.

Бранислав Бинић Бине (1936–2026)

Мало је планинара старије генерације у Србији, а и широм бивше Југославије који нису познавали, или бар чули за Бинета. Још мање је планинара на поменутим просторима који су толико дали планини као Бине.

Бранислав Бинић рођен је 1936. године у Краљеву. Његов први сусрет са планином десио се када се као петогодишњак са породицом нашао у избеглиштву на Гочу. Планина ће му до краја живота бити највећа љубав за коју је живео.

Први пут се учланио у ПСД „Гвоздац“ 1950. године, али је све до седамдесетих година углавном сам обилазио планине по околини Краљева и истраживао стазе погодне за планинарење. Када се 1976. оснива ПД „Железничар“, скоро сви чланови ПСД „Гвоздац“ су се учланили и у „Железничар“ због коришћења повољности током путовања железницом. Бине је био члан оба друштва, која су, у то време, функционисала као једно. Оснивањем ПАК „Краљево“, Бине постаје члан овог друштва и у њему остаје до краја живота.

Иако није био ни на каквим планинарским обукама за водиче или за маркирање стаза, сигурно не постоји нико ко је више планинара увео у тајне планинарења, или обележио више километара стаза, поставио већи број информативних табли по планинама.

Многи планинари из Краљева и околних градова прве кораке по планинским стазама направили су са Бинетом. Његова мирноћа и сигурност у познавању стаза уливали су свима поверење. Није се одвајао од фото-апарата, а и памћење му је било фотографско.

Небројене су стазе и врхови које је Бине походио. Скоро да нема планине у бившој Југославији на којој није био. О свим успонима водио је евиденцију, па је оставио драгоцену документацију о развоју планинарства у Краљеву и Србији. Највиши врхови које је походио су: Елбрус, Нидо де Кондорес и Катедрал

на Андима (преко 5000 м), више врхова преко 3000 м на Алпима и Кавказу и 78 врхова виших од 2000 м широм Балкана. На многим од њих је био и по 12-14 пута. Два пута је пешачио од Студенице до Хиландара.

Прве обележене стазе на краљевачким планинама су дело Бранислава Бинића. Не зна се тачан број километара тих стаза, али је сигурно да нико није толико урадио. Ово су само неке стазе које је обележио: Голијска трансверзала (129 км), Жарачка трансверзала, планинарско-туристичке стазе на Рудну и у околини Матарушке бање, бројне стазе на обронцима Столова, на Гочу, Студеној планини, Чемерну. О стазама је бринуо, обилазио их, обнављао маркиције. Највећи део тога урадио је од сопствених средстава. Ретко је дозвољавао да му неко помаже у раду. Све дужине је прецизно мерио путарским точкићем и бележио дужину и време које је потребно за прелазак одређене деонице.

На многим видиковцима постављао је клупице за седење. Фотографију у прилогу снимила сам у фебруару 2025. на једном видиковцу на обронцима Столова са кога се виде Жича и Краљево као на длану. Тога дана Бине је нешто уређивао на том видиковцу. Вратили смо се заједно и то је било моје последње планинарење са њим.

За допринос планинарењу и очувању животне средине проглашен је за заслужног грађанина града Краљева и добитник је Повеље за планинарско дело ПСС.

Отишао је човек коме је планина била највећа и једина љубав, а иза њега су остале бројне стазе које ће нас подсећати на њега све док будемо њима ходили.

Слава му и хвала за све што је урадио за планинарство!

Рада Вукосављевић, Краљево

ПЛАНИНАР РАДИВОЈ КОВАЧЕВИЋ КАО НОВИНАР ПРАТИО ЈУГОСЛОВЕНСКУ ХИМАЛАЈСКУ ЕКСПЕДИЦИЈУ НА МОНТ ЕВЕРЕСТ 1979.

Текстови преузети из књиге „У поштровљу светла“

Радивој Ковачевић Фрајлих, рођен 1936. године у Сремским Карловцима, познати је планинар који је планинарство успешно спојио са новинарством. У новосадском „Дневнику“ радио је од 1. октобра 1958. до 5. фебруара 1981. године. Новинарску каријеру наставио је као репортер београдске „Илустроване политике“ од 1981. до пензионисања 16. фебруара 1991. године. Написао је текстова о планинарству, не зна им се број.

Као новинар, између осталог, пратио је и успон Југословенске хималајске експедиције 1979. године на Монт Еверест (8848 м). Стигао је до под кров света (до логора на 7160 м), на глечер Кумбу, одакле је јавио историјске вести за југословенско планинарство.

РАПОРТ О ПОБЕДИ

Тачно у 13,51 по непалском, а у 9,06 по нашем времену, са Монт Евереста радио-везом огласио се Нејц Заплотник, и вођи експедиције Тонету Шкарји поднео кратак, али сигурно у свом животу и најлепши рапорт:

– Тоне, ми смо на врху!

Ових пет речи изазвале су буру одушевљења у камповима на Западном гребену Кумба. Сви чланови југословенске хималајске експедиције, колико их је грло носило, повикали су:

– Победа, победа!

Речи Заплотника, изговорене у једном даху, представљале су круну напора чланова југословенске експедиције, који су се, ето, усудили да белог горостаса савладају Западним гребеном, а туда пре њих људска нога није крочила. Нејц Заплотник и Андреј Штремфељ, алпинисти из Крања, први су Југословени који су ступили на кров света. Стајала су ова двојица алпиниста, на победничком постољу скоро вековног надметања човека с природом, доказујући да су југословенски планинари још једном померили границе немогућег. Све до тог поподнева 13. маја 1979. најчувенији светски асови алпинизма су тврдили да је Западни гребен Монт Евереста сувише „тврђ залагај“ и да је немогуће туда проћи до врха. То немогуће, ево, постало је за Југословене могуће.

Победа без сведока

Само неколико секунди пошто је стигла вест о освајању највишег врха света, док су се остали чланови југословенске хималајске експедиције радовали победи која је равна освајању наслова првака света у било ком другом спорту, задрхтао је амфитеатар глечера Кумба где је смештен базни

логор југословенских планинара. Прво се са суседне планине Пуморија огласила стравична лавина, да би јој се мало касније придружила још већа с Непцеа.

Била је то „топовска салва“ какву су заслужили победници Евереста. Њихову победу нису пратили аплаузи гледалаца, њихову борбу с див-природом није могао нико да посматра осим њих самих. Њима је у тренуцима победе звук ветра на крову света била најлепша химна, а пахуљице из облака над горостасом – нечујни аплауз природе и признање за једно херојство у коме је човек дотакао небо. Тутањ лавина надјачао је гласове одушевљења.

– Седимо крај кинеске пирамиде на врху и не знам шта да радим! – огласио се поново Заплотник, тражећи од вођства експедиције упуства за повратак.

Укратко је описао пут од петог логора на око 8300 метара на врх Евереста висок 8848 метара. Из тог кратког рапорта могли смо да закључимо да је савлађивање 648 метара висинске разлике био изузетан напор за ову двојицу алпиниста. На два места, стеновити зид савладали су попут паука, на висини где је дисање готово немогуће, уз помоћ боца с кисеоником. Тако су једну камену „степеницу“ високу око 50 метара освајали пуна три сата. Заплотник је у један мах скинуо рукавице да би се боље држао уз стену. За тих неколико минута колико су му прсти остали незаштитени на ветру, добио је прве знаке смрзавања. Срећом, последице нису трагичне: прсти на рукама Нејца само мало су поднадули, а кожа је „опрљена“ хладноћом.

Тог 13. маја, око 4 ујутро из петог логора пут врха кренули су Нејц Заплотник и браћа Марко и Андреј Штремфељ. На 50 метара изнад петог логора, Марку се покварио вентил на боци за кисеоник и због тога је морао да се врати.

Часови чекања и страха

Радост победе тог поподнева трајала је кратко. Јер, колико је успон на врх био тежак и опасан, повратак је био чак немогућ. Заплотник је питао вођу експедиције Шкарју: шта да раде он и Штремфељ – да ли да се врате „класичним” путем којим су пре 26 година изашли Хилари и Тенсинг, или да се спусте на тибетанску страну стрмим и заснеженим жљебом, а потом полицама вршне пирамиде да стигну на четврти камп у Западном гребену? Саветовано им је да сами одлуче, јер с врха могу да оцене који је пут најсигурнији за повратак.

Повратак истим путем којим су доспели на врх Заплотник и Штремфељ нису могли ни да замисле. Знали су: силазак преко она два стеновита скока за уморне алпинисте значи смртну опасност, да их ноћ може затећи на тим висинама што је равно трагедији. Зато су одлучили да крену тзв. Хорнбајновим кулоаром, оним жљебом којим су 1963. на врх Евереста изашли амерички алпинисти.

Ту своју одлуку да се врате северним путем, а не преко Јужног седла нису саопштили вођи експедиције, нити су се касније јављали радио-везом. Та „тишина“ трајала је све до 20,30 часова. Тих шест и по сати били су дужи од вечности. Страх да их ноћ може затећи на вршној пирамиди, незаштићене од ветра и хладноће, без хране, с малим резервама кисеоника, изазивала је црне слутње.

Повратак у живот

Сати су текли, а Заплотник и Штремфељ се никако нису јављали, да се бар зна којим се путем враћају. Јавио се страх од трагедије. Плашили смо се да ова победа не буде пораз победника. Еверест јесте био побеђен, али је искуство говорило да то још није била коначна победа.

Да се нису оклизнули? Можда им је понестало кисеоника? Можда их је снежна лавина у жљебу понела? Све то изазивало је црне мисли. И тако све до 20,30 часова. Тада се поново огласио Заплотник.

Андреј Штремфељ, Радивој Ковачевић и Нејц Заплотник (Еверест, 1979)

Јавио је Шкарју да су Штремфељ и он сишли низ Хорнбајнов кулоар и да иду ка четвртом логору.

Пре тога, Шкарја је затражио од Бојана Полака, који се тада налазио у четвртом кампу, да крене према снежном жљебу и преко њега препречи црвено уже. Тако би Заплотник и Штремфељ и по ноћи могли да виде на ком месту треба да изађу из овог снежног тобогана, који се стрмо спушта ка глечеру Ромбук у Тибету.

Победници Евереста стигли су нешто изнад места где је Полак поставио уже. Ноћ је одавно пала, вест о доласку Заплотника и Штремфеља већ је стигла, а читава два сата није се знала судбина Полака. Он се последњи пут јавио из куолара, а све до доласка у шатор четвртог логора није се чуо.

Око 21 час, вођа експедиције Тоне Шкарја имао је још снаге да каже, заборављајући да затвори радио-станицу:

– Само кад се овај лепи и стравични дан једном завршио!

Ове речи су најбоље сведочанство о драми која је трајала тога дана међу нашим алпинистима. Дана, који је ујутро носио неизвесност, први поподневни сати донели су највећу радост победе, а поподне и вече – пуно бриге за судбину победника. Они су, с исто толико тешкоћа као и при успону морали да траже пут за повратак у живот.

Дневник, 29. мај 1979. године

СУЗЕ СРЕЋЕ И СУЗЕ ТУГЕ

Тај 13. мај 1979. остаће забележен златним словима у историји светског планинарства, његовог врха – алпинизма, по томе што су двојица Југословена, Нејц Заплотник и Андреј Штремфељ, успели да се преко готово неприступачног Западног гребена домогну највишег врха света. Њиховим изласком на 8848 метара високи Монт Еверест, Југославија се уписала у велике нације.

До сада су пут ка крову света трасирали једино

Енглези – преко Јужног седла и кроз Јужну стену Евереста, Кинези преко Северног седла, Американци кроз северни кулоар, а овог маја и Југословени су „отворили“ свој, и то најтежи, пут ка највишој тачки земљине кугле. Тим истим путем, два дана касније на врх су стигли још тројица – Стане Белак, Стипе Божић и вођа Шерпа Анг Фу.

Први Југословени који су 13. маја изнели нашу тробојку на пиједестал најлепше победе наших алпиниста, дочекани су у базном логору на Кумба глечеру уз делиријум одушевљења. Ту се налазио део чланова експедиције који су покушали неколико дана пре Заплотника и Штремфеља да из петог логора стигну на врх Евереста. Ту су били и алпинисти којима је раније понестало снаге

у борби с дивом. Поред њих се нашао и онај „нужни део“ експедиције – новинари, радио-аматери, телевизијски сниматељи, лекар и сликар.

„Брате, жив си!“

Између ледених зубаца глечера Кумбу, око 16 часова појавили су се Заплотник и Штремфељ. Силазећи с четвртог логора, с висине од 7600 метара, имали су још толико снаге да се смешкају. Лица им поднадула од хладноће и ветра, ноге отежале под теретом напора, а руке се једва ослањају на смучарске штапове. Заплотник и Штремфељ су пешке стигли до звезда, али су и пешке сишли с тих висина.

Међу онима који су изашли из шатора да дочекају прве југословенске победнике Сагармате – богиње мајке ветрова, како врх Евереста називају Непалци, био је и Марко Штремфељ, рођени брат Андреје. Заједно с њим и Заплотником, и Марко је 13. маја ујутро кренуо у победнички поход, али га је квар вентила на боци за кисеоник вратио назад. Сусрет браће Штремфељ био је за све нас једна од најпотреснијих, а у исто време и најлепших слика у овој експедицији. Браћа су се чврсто загрлила, а Марко је имао само толико снаге да кроз јецање прошапута:

– Брате, жив си!

У овим речима као да је уткана сва тежина и опасност успона на Еверест. Колико пута су алпинисти, борећи се с природом при освајању неког врха, морали да се боре и за живот.

Ређају се поздрави, руковања, сузе радоснице. Из те радости која је своје изливе имала у чврстом стиску руке, у једноставном: браво! – избијало је и мало туге.

Маријан Манфреда, коме је победа над Еверестом била на домаку руке, са завојима на промрзлим прстима руке није могао да сакрије сузе у загрљају с Нејцом Заплотником. Биле су то истовремено сузе радости и туге што му је тај мали успон до среће измакао за цео живот. Тај дуги и неми загрљај двојице алпиниста, који тако лако не пуштају сузе, потресао је све нас који смо их ћутећи посматрали.

Ни Виктор Грошељ, коме ће Еверест остати доживотни траг на прстима ногу, није крио сузе радоснице и сузе туге, док је грлио и љубио Заплотника. Овај момак, а за њега кажу да је чврст као и стена кроз коју се пење, у једном моменту је заплакао као дете. То је онај дивни тренутак кад је Заплотник извадио из ранца камен који је за Грошеља понео с врха Евереста. Заплотник је рекао:

– И ти би мени сигурно донео.

Био је то најлепше признање другу. А он је, заједно с Манфредом, неколико дана раније, при првом покушају освајања врха, одустао због квара на вентилу боце с

Радивој Ковачевић са Едмундом Хиларијем, првим човеком који се попео на Монт Еверест

кисеоником и вратио се с промрзлинама на нози. Али су њих двојица прокрчили добар део пута ка врху.

Пут наде у живот

На лицима Заплотника и Штрамфеља – умор победе. Прва им брига да се докопају не шољице већ лонца чаја, да надокнаде течности које су изгубили на висинама. Разређен ваздух, ветар и хладноћа на висини од преко 8000 метара, просто исуши тело. Тада човек осећа ужасну жеђ, а у суровом пределу никако не може да је угаси. Између гутљаја успевали су да испричају неке детаље с успона, боље речено о повратку. Тај спуст за њих био је велики пут наде у живот. Свесни да се не могу вратити путем којим су доспели на врх Евереста, кренули су назад правцем којим су пре 16 година изашли на кров света амерички алпинисти.

– Тај жљеб у северној падини је доста заснежен с неколико скокова – прича Штремфељ. – Кренуо сам први доле. Када сам се окренуо, приметио сам Нејца како нешто барата око ранца. У први мах сам помислио да се и њему покварио вентил на боци са кисеоником, што би било равно катастрофи, али је нешто друго радио. Нејц је обећао да ће свим члановима експедиције, који су својим радом допринели да се ми нађемо на победничком постољу Хималаја и света, донети по камичак с врха. Није желео да изневери. Иако нам је сваки минут био драгоцен, вредело је за тако нешто задржати се мало дуже на врху.

Силазак по непознатом терену, кроз стрми и новим снегом засути жљеб, донео је нове недаће. Штремфељ нерадо прича о једном инциденту. Силазећи низ један камен, изгубио је снагу у рукама. Клизнуо је низ снежну падину! Срећом, успео је да се заустави без повреда сто метара ниже! Била је то критична ситуација када свака неопрезност води у провалију.

Приче победника чућемо чим се одморе. Када мало дођу себи и почну живети с успоменама о једном подухвату којем у светском алпинизму нема равна.

Дневник, 30. мај 1979. године

СЕТ ПРВЕ ПОМОЋИ

2.000,00 рсд
+ Поштански трошкови

Када се упуштате у авантуре у природи, безбедност је апсолутни приоритет. Зато представљамо наш сет прве помоћи за планинаре и све оне који уживају у аутдор активностима. Пошто пружа неопходне алате за хитне ситуације и повреде овај сет је кључни савезник за све авантуристе који се крећу ван урбаних зона. Сет Прве помоћи је дизајниран тако да буде компактан, лако преносив, и да садржи све што вам је потребно за брзо и ефикасно реаговање на повреде на терену. Било да је реч о повредама од падова, огреботинама или мањим посекотинама, овај сет ће вам помоћи да брзо и сигурно пружите потребну помоћ себи или својим сапутницима.

Састав индивидуалних комплекта прве помоћи за планинаре (ТТ П):

1. ПВЦ кеса 40 × 60, (1 комад)
2. ПВЦ рукавице за једнократну употребу, (2 пара)
3. Заштитно средство за давање вештачког дисања за једнократну употребу, (1 ком.)
4. Изотермални покривач за једнократну употребу 150 × 200 цм, (1 комад)
5. Први завој, стерилан, 10 × 5 цм, (1 комад)
6. Први завој, стерилан, 12 × 10 цм, (1 комад)
7. Колико завој 10 цм × 5 м, (1 комад)
8. Колико завој, 8 цм × 5 м, (1 комад)
9. Стерилна газа 80 × 100 цм, (1 комад)
10. Стерилна компреса 10 × 10 цм, од 12 слојева, (5 комада)
11. Адхезивни завојни материјал 8 × 10 цм, (2 комада)
12. Троугласта марама (100 × 100 × 140), (1 комад)
13. Фластер 5 цм × 10 цм, (2 ком)
14. Вирпласт (2,5 цм × 5 м), (1 комад)
15. Игла сигурица дуга 4 цм, (6 комада)
16. Закривљене маказе дуге 12 цм, (1 комад)
17. Дезинфекционо средство на бази алкохола, (100 мл)
18. Спецификација садржаја комплекта
19. Упутство за пружање прве помоћи
20. ПВЦ кесица димензија 10 × 10 за индивидуалну терапију

СЕТ ПРВЕ ПОМОЋИ 2

1.750,00 рсд
+ Поштански трошкови

За све љубитеље аутдор активности креирали смо и мањи сет прве помоћи, са основним садржајем. Овај сет садржи све што вам је потребно за брзо и ефикасно реаговање на повреде на терену и помоћи ће да брзо и сигурно пружите потребну помоћ себи или својим сапутницима.

Произвођач сета прве помоћи је Галеника А.Д. Београд.

Посетите продавницу Планинарског савеза Србије на:

<https://pssshop.rs/>